

ZONDER VERHAAL

Er was eens een homeopaat die haar zestigste verjaardag zag naderen en op missie vertrok.

Zij was geen koningszoon, vanwege de xx-chromosomen, maar in de ogen van de Heer zijn al Zijn kinderen evenwaardig. Jong was ze dus ook niet meer, en evenmin had ze de prins als beloning in het vooruitzicht; het is een beetje een ingewikkelder verhaal.

Terugblikkend zag ze een overvol leven, van werk, zorg en avonturen. Naar alle uithoeken van de wereld was ze geblazen. Veel gelachen. Veel geweend. Veel verwond en veel genezen. Ze wou in haar zestigste levensjaar een beslissende stap zetten. Het lot had haar met een bijzondere gave bedacht en ze wist niet goed welke richting daarmee uit te gaan, en hoe er te komen. Daarom vertrok ze voor een jaar, op zoek.

Op weg.

Niet naar de schat.

Maar naar de volgende stap.

Zonder verhaal
Anne Vervarcke

Eerste druk, 2017
© Anne Vervarcke
Uitgeverij: TheWhiteRoom
Vormgeving: Nadia van 't Oosten

ISBN: 9789081001793
NUR: 600

Nederland

“Elk moet doen wat hij graag doet”

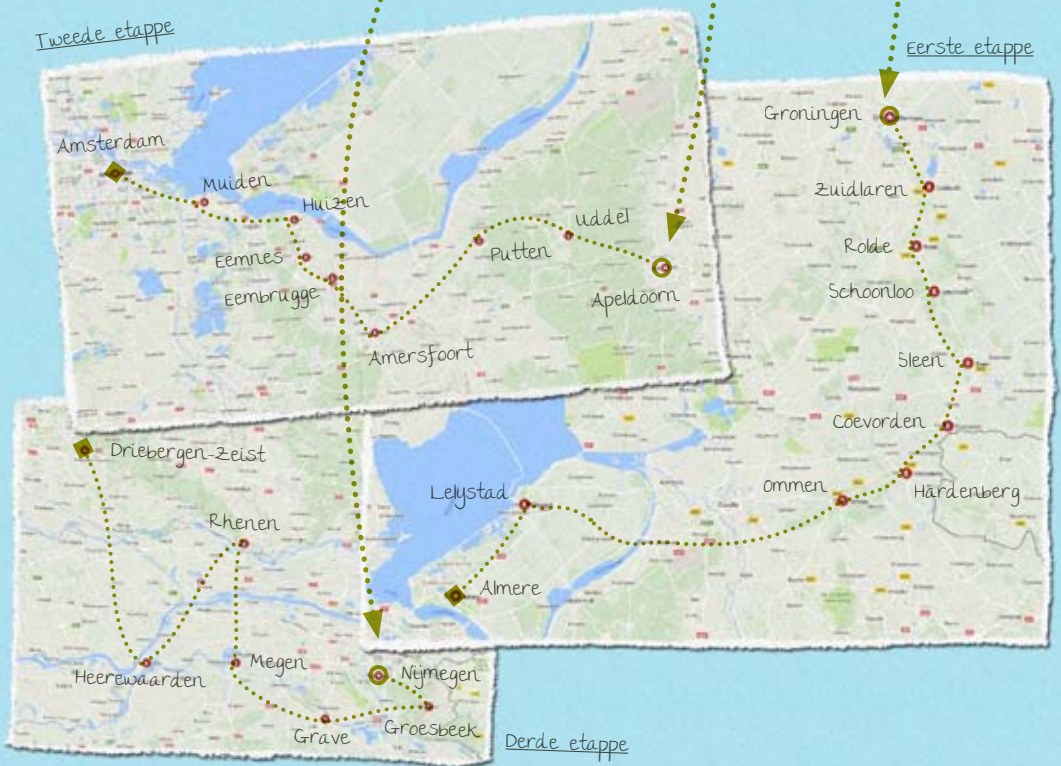
- G. Chielens -

Tweede etappe

Eerste etappe

Derde etappe

T IN HET VEER

In de roerloze nevel die simultaan met de vroege donkerte van de kortste dagen over de vlakke hing, stierf het geluid weg van de auto die ik uitzwaaide. Sam, een collega-homeopaat, was net vertrokken met een landelijke taxi die hem terugbracht naar de plaats waar hij deze morgen zijn auto had achtergelaten: die allerschattigste Bed-and-Breakfast waarvan ik de naam al vergeten ben. Was ik blij dat ik Sam op deze regenachtige zondagmorgen had zien opdagen! Het vooruitzicht alleen door smeltende sneeuw in een gure decemberwind te ploeteren leek me niet bepaald aantrekkelijk.

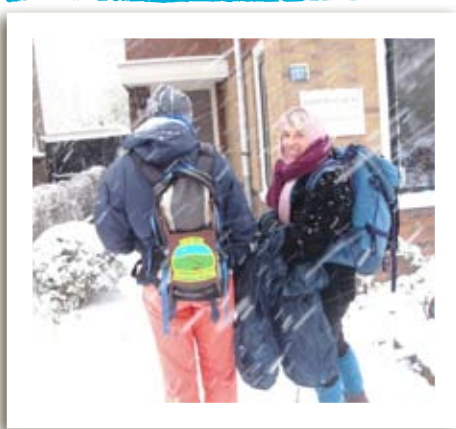
Het plan voor die dag was het stappen van de derde en laatste etappe in het project dat ik twee maand geleden had aangevat: de 'Walk for Homeopathy'. De bedoeling was om een heel jaar, mijn zestigste levensjaar, te wijden aan deze Walk. En de eerste drie trajecten daarvan waren in Nederland uitgetekend.

Twee dagen geleden was ik uit België vertrokken op weg naar Nijmegen. Daar had ik overnacht bij Henri, een sympathiserend homeopaat die ik niet kende. Hij had mij uitgenodigd voor een bijeenkomst met collega's uit zijn kennissenkring om enkele consulten met

analyse te doen in hun aanwezigheid. Hij zou ook een dag met mij meestappen. Het was acht december en de sneeuw viel met bakken uit de lucht. Men had sneeuw voorspeld. Vooral in het zuidoosten van het land; precies waar we waren.

De voorspelling klopte.

Er woedde een zelden gezien sneeuwstorm toen we ons klaar maakten om de dagtocht aan te vatten. Henri had voldoende skiuitrusting voor ons beiden maar iets in mij - waarschijnlijk trots - vond dat ik dat allemaal niet nodig had. Een speciale muts, een zogenaamde

HET WAS ACHT
DECEMBER EN DE
SNEEUW VIEL MET
BAKKEN UIT DE
LUCHT

buff en een skibril leken me echt overdreven. De skihandschoenen nam ik wel aan want mijn handen waren, ook met twee paar handschoenen boven elkaar, vaak koud geworden onderweg. Mijn uitrusting, als je die zo kunt noemen, bestond uit een thermisch hemd, leren bergschoenen met dikke wandelsokken, een sjaal en nog een sjaal, die een sympathisant speciaal voor mij gebreid had,

en een regencape. Die kon in noodgeval-
len, lees regen, over mij en de rugzak
getrokken worden. Ik zag er dan wel uit
als een gebochelde maar hij hield mij
droger dan een regenjas.

Dat moest volstaan.

Toen we echter rond half tien onze neus
buitenstaken bleek het om een ware
nooit geziene sneeuwstorm te gaan:
dikke vlokken vlogen ons horizontaal
in het gezicht en binnen de minuut zat
mijn haar onder een deksel van sneeuw.
Decoratief maar ondoenbaar.

De tweede sjaal deed dienst als muts,
de cape werd bovengehaald en 'geef die
skibril toch maar hier!' De witte wereld
werd oranje en verloor met de associ-
atie aan snelwegverlichting veel van zijn
charme.

Zoveel sneeuw is er in onze lage landen
bijna nooit te zien: het was een adem-
benemend schouwspel. Telkens moest
ik mijn van bewondering openvallende
mond bewust weer dicht klappen,
anders raakte die ook volgesneeuwd.

Zonder mijn medestapper die de streek
goed kende, was ik van de eerste minu-
ten verloren gelopen, want er waren

geen paden meer te onderscheiden. De
bedoeling van de vooraf met veel zorg
uitgestippelde trajecten was om altijd de
meest landelijke wegen te volgen, door
bossen en natuurgebieden. Anders is er
aan stappen weinig plezier te beleven.
Eén van de grootste risico's is niet van
de secundaire autowegen afraken. Die
zijn immers altijd het best en met de
meeste borden aangeduid. Omwille van
hun lawaai echter te mijden als de pest.
In het bos heerste een sprookjesachtige
sfeer: urenlang bleef het onophoude-
lijk sneeuwen. Gelukkig werd de wind
minder en kon de bril bovenop mijn
hoofd waar hij regenkap en sjaal op de
plaats hield.

De wereld werd monochroom wit.

Waar we precies over praatten, kan ik
me niet meer herinneren, maar wel dat
we een geanimeerde conversatie hadden
en dat we er ons flink doorheen sloe-
gen. Het werd snel duidelijk dat ik mij
geen zorgen hoefde te maken over mijn
gezelschap. Je weet nooit vooraf of een
medestapper in goede conditie zal zijn
en bestand tegen een forse 20 kilometer
in tegenzittende omstandigheden.

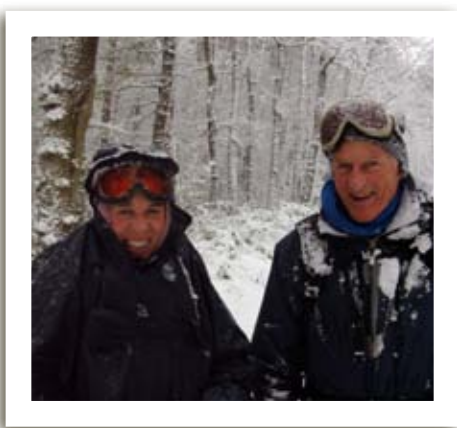
Wat stappen in de winter moeilijker maakt, is dat je onderweg niet kunt uitrusten. Er is geen plaats om te zitten want alles is nat en je krijgt het bovendien te koud als je niet beweegt. De caféschaarste in Nederland is een bijkomend probleem. In België ontwaar je toch iedere 5 kilometer een kerktoeren en het moet al erg tegenzitten als zich niet in de onmiddellijke omgeving ook een café bevindt. Vroeger zouden dat er vijf geweest zijn en

nog een generatie eerder misschien wel twintig, maar de stapper heeft aan één afspanning genoeg en doet niet kieskeurig over het genre. Toen ik langs de dorpen liep in Nederland waren er vaak helemaal geen cafés, of dat ene dat er dan toch was, bleek gesloten.

Het was dus een meevaller dat we die dag een frituur vonden die open was en waar we konden afspannen, in de ware zin van het woord. Ik meen me te herinneren dat het aanbod beperkt was tot friet en aanverwanten, maar alles smaakt na een fikse wandeling in de frisse lucht.

In de namiddag zetten we onze tocht en onze gesprekken, uiteraard over homeopathie, verder. We kwamen in open vlakte terecht waar de korte, grauwe dag al snel in een avondlijk grijs overging. Weer prees ik me gelukkig die dag iemand bij me te hebben die in dit uitgestrekte, egale, onbetreden landschap de

weg kon vinden. Henri vergezelde mij tot aan een kruispunt waar hij vervoer naar huis nam. Hij wees mij de baan die ik moest volgen tot aan het hotelletje,

TELKENS MOEST
IK MIJN
VAN BEWONDERING
OPENVALLENDE
MOND BEWUST WEER
DICHTKLAPPEN

waar Christel, de coördinator van de Walk, voor mij een kamer geboekt had. Het waren nog drie vermoeiende kilometers, alleen in het donker. Ze leken eindeloos lang. De rugzak was loodzwaar geworden. Het was een moment van grote opluchting toen ik me op bed kon laten vallen en voldaan het avontuur van de dag overdenken. Ik was blij dat we ons erdoor geslagen hadden. En omwille van de spectaculaire foto's, dat ook.

De volgende morgen zat ik nog aan de koffie toen Jos opdaagde. Gedurende de hele Walk waren mijn trajecten te volgen op mijn blog. Ze waren weken vooraf samengesteld aan de hand van uitnodigingen om te overnachten, een lezing of workshop te geven, een patiënt te zien, een interview te geven, een bijeenkomst of open deur bij te wonen of wat men ook maar verzonnen had. Was de afstand van de ene uitnodiging naar de andere te groot om op één dag te

voet af te leggen, dan deed ik er gewoon enkele dagen over en boekte Christel voor mij overnachtingsplaatsen onderweg. Ook die werden ruim op voorhand op blogs vermeld zodat iedereen die dat wou, kon inpikken en meelopen. Het ging zover dat als ik zelf wou weten waar ik wanneer zou zijn, ik ofwel op mijn eigen blog moest kijken ofwel Christel kon raadplegen. Zij kende al de details en geïnteresseerden moesten met haar contact opnemen om te weten of er op een bepaalde dag mensen meeliepen. Ze konden ook mij laten weten wanneer ze dachten te komen. Op die manier wist ik meestal wel wanneer ik gezelschap zou hebben en wanneer ik alleen zou lopen. Het gebeurde ook dat mensen pas op het laatste ogenblik besloten mee te gaan. Ze keken de kat uit de boom of, meer waarschijnlijk: naar de lucht en het weerbericht.

INDERTIJD REED OP VRIJDAGAVONDEN EEN AUTO VOLGELADEN MET VERSE HOMEOPATEN NAAR JOS IN NEDERLAND

Ik vermoed dat ook Jos dit had gedaan en besloten had dat ik met dat weer beter wandelstokken kon gebruiken. Natuurlijk had ik die niet nodig. Jos reageerde zelfs niet toen ik met achterlijke argumenten tegenpruttelde in de trant van: 'als ik tachtig ben, wil ik het overwegen' en 'zolang het zonder gaat' en 'als ik kreupel ben, kan ik nog altijd'. Dat siert hem. Hij nam evenmin de kans te baat om triomfantelijk te 'zie

je wellen' toen ik al van bij de eerste stappen scheel zag van de pijn in mijn knieën. En vroeg of ik misschien toch zijn stokken mocht uitproberen. Hij had er twee paar bij.

Het was zo koud dat mijn adem bevroor in mijn sjaal en er ijs in mijn haar zat. Het was elf uur in de ochtend en tien onder nul. De decemberzon priemde door de ochtendnevel en toverde het landschap om in een onaards sprookje. De velden glansden in gouden licht en de besneeuwde takken, nu in volkomen windstilte, poseerden voor een almanak. Wij zetten onze voeten behoedzaam op het pad dat kraakte van de vorst.

Af en toe kwamen we wandelaars tegen die ook van de stilte en de luister van de winter kwamen genieten. Gisteren had geen zinnig mens zich buiten gewaagd. Jos is mijn vriend.

Onder de homeopaten die ik ken heeft hij een hoog rock-'n-rollgehalte en een grote dosis gezond verstand. Zoals alle specialisten hebben homeopaten de neiging zich zo in hun vakgebied te verdiepen en zich daar steeds verder in te boren, dat ze het grote geheel al eens uit het oog verliezen. Hun horizon vernauwt zich tot het boorgat, bij manier van spreken. De rest van de wereld vindt dat ze onbegrijpelijke dingen uitkramen en de homeopaat is vaak niet in staat zonder jargon uit te leggen wat hij eigenlijk doet. Binnen de eigen kring biedt dit jargon veiligheid en cohesie, maar het gevaar is een eigen wereldje te creëren waarvan de wetten buiten de muren van het vakgebied niet meer gelden. Het jargon klinkt daar vooral als baarllijke nonsens.

Indertijd reed op vrijdagavonden een auto volgeladen met verse homeopaten naar Jos in Nederland voor supervisie.

Zij waren na vijf jaar net afgestudeerd aan de School voor Homeopathie te Amersfoort, nadat ze eerst een opleiding van vier jaar in België gevolgd hadden. Jos had een paar jaar meer praktijkervaring en hielp ons met onze casussen. Aan supervisie was grote nood en ze was moeilijk te krijgen. Jos' interventies blonken uit doordat de casus van alle onnodige ballast werd ontdaan. Zo konden we bladzijden en bladzijden notities terugbrengen tot de kern van de zaak en leerden we de essentie in een paar zinnen samen te vatten. Van supervisor werd hij later ook nog collega, leerling en vriend.

Het was een schitterende knisperende ochtend maar mijn knieën deden zo'n pijn dat ik vreesde een rustdag te moeten nemen. We vertrokken niettemin en wonder boven wonder viel het stappen toch goed mee. De pijn werd minder naargelang we er meer kilometers op hadden zitten. Dat was waarschijnlijk helemaal te danken aan de wandelstokken, waarvan verdere zegeningen me onderweg nog werden

uitgelegd. Voor de avond viel, was ik zowel cognitief als empirisch overtuigd. Ik mocht het extra stel van Jos houden. Jos was ook al eens helemaal tot aan mijn woonplaats gereisd om uit te leggen hoe zijn wandel-GPS werkt. Hij wou mij die uitlenen, zodat ik mooie wandelingen in elkaar kon steken, onafhankelijk van bestaande wandelpaden of natuurgebieden. Bovendien kon ik dan altijd controleren waar ik was en zou dus nooit meer verloren lopen. Vooraleer hij mij zijn toestel in bruikleen gaf, wou hij

mij leren hoe het te gebruiken. Ik was enthousiast teruggekomen van mijn tweede traject waar ik inderdaad met het van hem geleende toestel het pad had kunnen vinden. Ik was dagenlang alleen op stap geweest, door de polder, langs rivieren en doorheen bosgebieden, met dit gekke ding dat mij als een zwart driehoekje op het scherm weergaf. Het volgde mij op de voet!

In eerste instantie bied ik weerstand tegen toestellen en bij uitbreiding tegen zaken die mij aangeprezen worden, ik geef het toe. Ik verwacht - vaak onterecht - een heleboel gedoe en tijdverlies voor een bevrediging van een verlangen dat ik niet had. Verder sta ik niet te popelen om de functies en het gebruik van toestellen onder de knie te krijgen en hoe meer mogelijkheden ze hebben, hoe minder gepopel. Handleidingen lezen kan ik niet. Ik heb er het karakter niet voor. En het geduld ook niet. En waarschijnlijk nog een heleboel dingen niet.

Het is me te virtueel, er zitten teveel onbekende onderdelen in. Men beweert dat het om te kunnen autorijden ook niet nodig is de motor te begrijpen, uit elkaar te kunnen halen en weer samen te kunnen stellen, maar toen ik nog met de auto reed, vond ik dat ook al een onaangename gedachte. Voor de aankoop van mijn tweedehandswagen-tje had ik toch een handboek gekocht en aandachtig de motoronderdelen bestudeerd. Een aantal kleinigheden kon ik zelf verhelpen, en meestal ook wel een diagnose stellen van het eventuele defect.

Een aangeboren neiging misschien.

Ik wou weten of het mankement met een flinke trap, een paar elastiekjes en wat kauwgom te herstellen was of dat ik beter de sleepdienst kon opbellen.

Deze houding kwam mij later als therapeut ook van pas.

Het draaide erop uit dat ik als kerstgeschenk een wandel-GPS van mijn partner kreeg.

Jos had me gisteren dus in die schattige Bed and Breakfast achtergelaten. In de loop van de dag waren de dikke pakken sneeuw snel beginnen smelten: het moet zo'n vijftien graden warmer geworden zijn naarmate de dag vorderde.

Mijn gereserveerde kamer bleek zich te bevinden op de volledig in pastelkleurig geverfd hout opgetrokken bovenverdieping van een eeuwenoud huis met vooraan een win-

keltje en achteraan een knusse zitkamer met een houtkachel. Het koppel van de Bed and Breakfast riep me 's avonds bij hen aan tafel in de aangrenzende kamer. Ik was de enige gast en zat me bij de kachel op te warmen. "Of je nu voor twee kookt of voor drie", zei de vrouw. Ze verontschuldigde zich voor hun eenvoudige kostje: bonenschotel, rijst en een slaatje. Allemaal even heerlijk. Oude hippies waarschijnlijk.

In de winkel stonden allerlei ouderwetse spulletjes waar ik dol op ben (een aantal staan in mijn keuken). Mijn kinderen noemen mijn geëmailleerde potten en schotels 'oude-moederbrol'; niet echt respectvol maar ik ben in Oostende opgegroeid en kan dus heel wat ongemaniërdheid hebben.

Een geluk dat ik niets kon meenemen, mijn rugzak woog al meer dan zwaar genoeg. Het zou bovendien heel wat uitleg gevergd hebben waarom ik op

een 'Walk for Homeopathy' emailen bassins, koffiekannen en kaarsenhouders meezeulde. Het idee om een pakket naar huis te laten opsturen was na een

MIJN KINDEREN
NOEMEN MIJN
GEËMAILLEERDE
POTTEN EN SCHOTELS
'OUDE-MOEDERBROL'

ontbijt lang wikken en wegen afgevoerd wegens: het is zondag, dit is een godvergeten gat zonder postkantoor en kijk, daar heb je Sammy!

Heel verstandig van hem om een waterdichte jas aan te trekken en dito hoed. Dat hij beschikte over een immer goed humeur kwam enorm van pas op die regendag. De voorspelling was regen en nog meer regen en door het raam kijkende, kwam dit helaas overeen met de werkelijkheid.

We pletten het eerste uur door de laatste resten smeltende sneeuw, daarna staken we in een diepliggend veer de donkergrijze rivier over. Het water reikte bijna tot aan de rand. Wij waren de twee enige passagiers. Hoewel beschut onder mijn regencape, striemden de wind en de regen in mijn gezicht.

Maar iedere dag is een geschikte dag om een boot te nemen. Hebben andere mensen dat ook, dat de dagen waarop ze gevaren hebben de meest memo-

rabele dagen blijken te zijn? De dagen die ze nooit vergeten? Dagen die met dikke onuitwisbare inkt in het geheugen geschreven zijn, terwijl alle andere vervagen? Rozen verwelken, scheepjes vergaan, en als ze dat niet doen, blijven bootdagen eeuwig bestaan.

Het was wel één van de weinige dagen van het hele jaar waarvan ik geen foto's heb: te nat om de camera boven te halen.

IEDERE DAG IS
EEN GESCHIKTE
DAG OM EEN
BOOT TE NEMEN

De rest van de tocht liep langs winderige dijken, ongetwijfeld een fraaie wandeling bij mooi weer. Ik probeerde Sam met zijn benen die ruim anderhalve keer zo lang waren als de mijne, te volgen. Er was geen rustplaats onderweg. We hadden er een poosje naartoe geleefd toen we een bordje zagen met de naam van een brasserie, maar die bleek gesloten op zondag. Er zat dus niets anders op dan de 17 kilometer tot onze bestemming 'Het Veer', in één ruk af te leggen, wat we niet zonder trots rond half drie voor elkaar hadden.

Helemaal droog blijf je ook met professionele regenkledij helaas niet: langs de mouwen was er toch water binnengesijpeld tot op de ellebogen en

mijn schoenen waren doorweekt. In de kamer zette ik ze op de radiator, iets wat je met leren bergschoenen nooit mag doen. Het vooruitzicht morgen met natte schoenen te moeten vertrekken, liet me geen keuze. Mijn trouwe bergschoenen, mijn Meindls, waren dertien jaar oud en over hun top. Het bovenleer was gebarsten, toegegeven: door slechte behandeling, en de zolen waren afgesleten. Ze waren niet meer water-

dicht. Zo zou ik de winter niet doorkomen: België stond in januari op het programma en Duitsland in februari-maart. Maar het is zo moeilijk scheiden als je het samen zo goed hebt gehad....

Sammy en ik aten in Het Veer één van de lekkerste

tomatensoepen van de eeuw en daarna vertrok hij met de taxi.

Het Veer bleek over een grote en een kleine kamer voor gasten te beschikken en een restaurant waar ik nu nog alleen zat. Christel had uiteraard de kleinere en goedkopere kamer geboekt. Die was krap. De douche bevond zich op de gang. De dienstster die zag hoe verkleumd ik was, kwam vertellen dat de grote kamer over een ruime badkamer met ligbad beschikte en dat die leeg stond. Als ik wou mocht ik een bad nemen.

Haaa! Een warm bad! In volle namiddag! Weinig dingen die daaraan kunnen tippen!

Het was vijf uur. De avond was gevallen. Het was heel stil die zondag, ergens in

die uithoek van Nederland. Om zes uur was de dienst klaar om de klanten te ontvangen in het restaurant, waar ik in een hoekje zat te schrijven. Ze had stemmige verlichting aangestoken en streek haar witte schortje met franjes glad. De kok was een half uurtje geleden aangekomen. De dienst keek naar buiten. Het regende zachtjes. Ze kwam vragen of ik iets wou drinken. Ik had geen dorst maar wat kon ik doen?

Ze bracht mijn vruchtensap op een schaal, vroeg of ik iets wou eten. Op de menukaart had ik gelezen dat dit een befaamd zalmrestaurant was en in alle toonaarden werd de ongeëvenaarde kwaliteit ervan aangeprezen. Een beetje opgelaten vroeg ik of ze ook iets vegetarisch serveerden, dat had ik niet op de kaart kunnen ontwaren.

Vegetarisch?

Ja.

Met vis?

Nee.

Zonder vis, ja. De dienst aarzelde; ik gaf haar de tijd om mijn verzoek te verwerken. Je weet tenslotte niet of het om het woord vegetarisch gaat dat gescand wordt, of de verwarring die het verzoek om een schotel zonder vis in een zalmrestaurant teweegbrengt, of

dat de mogelijke oplossingen voor het probleem de revue passeren. Na een poosje verzekerde de dienst mij dat de kok wel iets zou verzinnen.

Er kwam verder niemand meer opdagen die avond. Ik had medelijden met de kok: één eter en dan nog een zalmweigeraar. En met de dienst: haar hele mooie zondagavond aan mij verkwaanseld terwijl ik net zo goed mijn bordje zelf in de keuken had kunnen samenstellen; ik was immers inwonend.

IK HAD MEDELIJDEN MET DE KOK: ÉÉN ETER EN DAN NOG EEN ZALMWEIGERAAR

Het siert de kok dat hij geen wrok koesterde. De volgende morgen kreeg ik als ontbijt een stapel pannenkoeken. Misschien zat hij zonder brood maar wat er ook van zij, ik beschouwde het als een traktatie. Mijn medestapper zou straks smullen van de opgerolde pannenkoeken die ik ingepakt had voor onderweg.

VAN HET VEER NAAR HET VEERHUIS

De geluksvogel was Geertrui, die mij helemaal uit Leuven kwam vervoegen. Zij trok niet enkel een regenjas maar ook een regenbroek aan en voor alle zekerheid gooide ik mijn cape ook maar over mezelf en mijn rugzak. IJdelheid houdt op waar doorweekt zijn begint.

De hele dag joegen – weliswaar fotogenieke – dikke, dreigende regenwolken aan de hemel maar regenen deed het niet.

Het geplande traject bedroeg die dag meer dan 20 kilometer, maar Geertrui voelde zich in goede vorm. Ze besloot het hele eind mee te lopen in plaats van terug te reizen in het voorlaatste dorp. Van thuis uit is het moeilijk te voorzien hoeveel je kunt lopen, al kan je op je scherm zo'n gedetailleerd beeld krijgen van je traject dat daadwerkelijk stappen overbodig lijkt. Maar hoe de benen en de voeten zullen reageren na tien of 15 kilometer kan je toch alleen maar ter plaatse ervaren. Het is waar: heel veel onverwachts en onvoorspelbaars was uit onze tochten verwijderd....

Dan waren onze vroegere bergtochten heel wat avontuurlijker! Mijn zoon placht die te beschrijven als 'moeilikheden zoeken'; volstrekt niet zijn idee van vakantie. Anderzijds is de 'Walk' geen vakantietocht en is er voldoende avontuur en onvoorspelbaars in zo'n hachelijke onderneming.

Met afgematte benen maar een goed humeur kwamen we in de schemer aan bij het 'Veerhuis', een huis aan het water, waar een overnachting geboekt was. De bar leek de lokale uitgangplaats maar was volkomen verlaten op deze doordeweekse dag in december. Onze kamers hadden namen, waren groot en modern gestoffeerd. Later vroegen we ons af of 'modern' eigenlijk wel de juiste benaming was voor de rood-en-zwartleren zetels en tapijten en gaven we ons over aan wilde fantasieën.

Mijn eerste vraag aan de balie was altijd of er internetaansluiting op de kamer was. Op enkele Bed-and-Breakfastplaatsen op het Pieterpad was dat

niet het geval geweest. Ik logeerde toen al eens in een chalet in de tuin of in een omgevormde stal die aan het huis verbonden was. Allemaal knus en goedkoop, hoewel meestal schimmelig, en niet voorzien op wandelaars die met een laptop rondliepen. Ik spreek over lang vervlogen tijden; twee, drie jaar geleden toen een tablet een rariteit was en men de natuur inging om van de druk van altijd online te moeten zijn enkele dagen wou verlost zijn.

Maar ik moest op mijn blog berichten over de Walk. Mensen van overal volgden mijn route en wedervaren. Daarom moest het ook in het Engels. Ik liep niet alleen. Ik liep ook voor en met al wie sympathiseerde. Wie een stukje had meegelopen, kon zich inbeelden hoe het mij verging. Je weet nooit hoe het is tot je er zelf geweest bent.

Zo'n verslag op de Blog klonk dan bijvoorbeeld zo:

Twee dagen stilte

Deze twee stapdagen alleen door de Veluwe doorheen bossen in alle tinten van geel, oranje en goud gaven mijn geest alle ruimte rond te dwalen terwijl mijn benen op het pad probeerden te blijven. Tot nu toe versloegen de berichten op de blog vooral de dagelijkse activiteiten, het kleine verhaal, wat er gedaan werd en wat er gezegd is. Niet dat ik neerkijk op de kleine dingen, integendeel: het boek 'De God van Kleine Dingen' (over kleine dingen zoals: wie mag of moet bemind worden en waarom en hoeveel) blijft één van mijn favorieten.

Als homeopaat zijn wij getraind in het zien van meerdere lagen, die simultaan bestaan en ageren en gelijktijdig waar zijn. Alleen stappend is het makkelijker de gedachten de vrije loop te laten. Zo kwam ik terecht in dat simultane onzichtbare niveau waar de Walk een manifestatie is van mijn toekomstvisie: een wereld waarin mensen zorg dragen voor elkaar en de aarde, op dezelfde manier waarop ze vandaag zorgen voor hun familie en hun huis. Hoe fijn zou het zijn wanneer we elkaar zouden helpen en onze omgeving netjes en comfortabel zouden houden. We hoeven ons niet druk te maken over hoe we onze dromen werkelijkheid zullen maken, al wat we moeten doen is het beeld in alle details visualiseren. Zo wandelend door de bossen verlopen de uren in genoegzaam gemijmer en voor ik het besef barst ik in zingen uit!

PLETHORA VAN MOTTO'S

Als slechte titel kan dit tellen! Er zijn boektitels die zo goed zijn dat het er bijna niet toe doet waar het boek over gaat, een feitelijkheid die ook in de omgekeerde richting werkt. Wanneer een slechte titel alle censuur is gepasseerd zonder controle of correctie, verwacht men van de inhoud ook niet veel goeds. Maar lees nog even verder. Het idee om een jaar lang een 'Walk for Homeopathy' te doen, moest allereerst wereldkundig gemaakt worden. Dan zou ik uit de reacties kunnen concluderen of het in vruchtbare aarde viel en of het doenbaar was.

We lanceerden de motto's: 'Walk-Heal-Link'. Op zichzelf niet slecht gevonden: drie woorden die een heleboel ladin-

WAT DOORGAANS EUFEMISTISCH 'HET VERKEER' WORDT GENOEMD, BENADERT HET DICTST MIJN VISIOEN VAN DE HEL

gen dekten. Ze gaven antwoord op de pertinente vraag: 'wat ga je nu eigenlijk doen?' Het eerste was makkelijk. Over stappen kon ik een stevige boom opzetten. Lyrisch kon ik worden over prachtige landschappen in vergulde bossen in de herfst, turkooizen baaien onder een volstrekt wolkeloze hemel, hooggebergten met majestueuze besneeuwde toppen of de oneindigheid van de woestijn. De enige manier om al deze dingen in je lichaam en ziel

op te nemen, is er te voet op uit trekken. Je wordt dan één met al wat leeft: bergen, zand, planten en dieren. In de stilte hoor je je voetstappen en je adem, ervaar je dat alles is zoals het moet zijn, dat alles goed is.

Wanneer we door een raam naar het voorbij-zoevend landschap kijken, zijn we niet betrokken, zitten we er niet in en nemen we er geen deel aan. We zijn toeschouwers op veilige afstand.

Stappen is een levenshouding. Ik wandel ook graag in steden, langs lokale wegen, van hier naar daar, om boodschappen, een ommetje. Het gaat hem daarbij ook om het plezier van het stappen, de vreugde van het bewegen en bewogen worden.

Voor mij is het kabaal van auto's en motoren het ergste lawaai van allemaal. Wat doorgaans eufemistisch 'het verkeer' wordt genoemd, benadert het dichtst mijn visioen van de hel, met als orgelpunt het infame geraas langs van het leven der mensen afgesneden snelwegen. Wanneer de beweging daar stilvalt omwille van een defect of een ongeval is de situatie pure gruwel. Ik mag er niet aan denken.

Omdat lawaai van motoren zo alomtegenwoordig is, zijn we ons niet meer bewust van de constante kramp waarmee ons lichaam zich ertegen wapent, tot we de dampkap uitschakelen en een diepe zucht van opluchting slaken. Zo voel ik mij wanneer ik de autowege met hun lelijkheid en hun geraas achter mij laat en een zandweg insla. De schouders ontspannen, de stap wordt veerkrachtig, de mondhoeken

krullen en spontaan krijgt men zin om te zingen.

Misschien is het inderdaad genetisch. Terwijl mijn vader een van de eerste autobezitters in de buurt was en de kinderen joelend op straat achter hem aanliepen, was mijn moeder een groot amateur van stappen. Ze was apotheker van beroep maar mijn vader placht te zeggen dat ze beter postbode was geworden. In die dagen deden postbodes hun rondes te voet.

Over het 'Heal'-gedeelte in de slogan zullen we het verder nog ten overvloede hebben.

Het 'Link'-stuk stond voor mijn boodschap. Ja, die had ik ook. Er was een grote opleving van de homeopathie geweest in de jaren tachtig en negentig waarna een anti-beleid op gang is gekomen. Sinds enkele jaren werden de campagnes tegen homeopathie alsmaar grimmiger. Of het nu de leugenachtige onderzoeksresultaten waren, de uitsluitend negatieve en sensationele berichten in de media, het moedwillige verdraaien of verzwijgen van positieve cijfers en uitslagen, de flagrante censuur op Wikipedia, (waartegen gelukkig protest is ontstaan), de restricties op de

productie, registratie en verkoop van homeopathische middelen: het leek of de teneur van weglachen naar regelrechte haat was omgeslagen. Het heeft homeopaten altijd verbaasd en verwoed naar verklaringen doen zoeken. Sommige mensen zien paarse vlekken en beginnen te schuimbekken zodra het woord 'homeopathie' valt, reden waarom een Engelse collega waarschuwde: "Don't say the H-word".

Een artikel met het woord 'potentiëren' werd geweigerd door een wetenschappelijk tijdschrift. Blijkbaar een taboewoord. Toen de auteur het verving door 'kinetische energie' werd het artikel niet tegengehouden door een taboewoord. Deze keer werd het gelezen, gepubliceerd en bejubeld. De homeopaten vragen zich af wat ze misdaan hebben, waar ze dit aan verdiend hebben.

Mijn boodschap 'Link' hield in dat we de neergang van de homeopathie gedeeltelijk aan onszelf te wijten hadden. Wij waren immers onderling verdeeld en gedroegen ons zoals de verdrukte oppositie zich, door Monty Python onsterfelijk aangetoond, altijd schijnt

te gedragen: namelijk door nog kleinere splintergroepjes te vormen. Dan heb je niet alleen de klassieke homeopaten versus de klinisch homeopaten of de unicisten¹ versus de complexisten^{II} en de arts-homeopaten versus de professionele homeopaten maar ook nog eens de homeopaten van die bepaalde school of strekking versus een andere strekking. Iedereen is overtuigd van de superioriteit van zijn werkwijze en, impliciet of erger, devalueert daarmee de anderen. Mijn bedoeling was het idee uit te dragen dat we moesten beginnen met respect en waardering voor de ander op te brengen, wilden we er zelf aanspraak op maken. Bovendien vond ik dat we niet met oogkleppen op moesten lopen maar diezelfde erkenning geven aan alle ware genezers van om het even welke strekking. Het klinkt zo vanzelfsprekend en iedereen verleent lippendienst aan dit principe maar in het dagelijkse leven wordt er in de homeopathische wereld net zoveel over elkaar geroddeld als in de eerste de beste fabriekskantine. Niets menselijks is de homeopaat vreemd.

Eén van de reacties op het lanceren van het project 'The Walk for Homeopathy' kwam van een dierbare collega uit de Verenigde Staten. Ze schreef: "Je hebt zoveel motto's in je project gepropt dat iedereen er wel zijn gading in kan vinden."

Het was ongetwijfeld als een compliment bedoeld maar ik voelde me wat betrap; het betekende dat ik er niet in geslaagd was tot één pakkende en heldere slagzin te komen. Omdat het alle kanten uitging, verloor het ook aan kracht.

Er was de kreet 'Walk-Heal-Link' die voor allerlei uitleg en verklaring kon dienen.

Er was bovendien het besluit om een jaar in 'geef-modus' te leven, eerder dan in 'krijg-modus'. De opbrengst van mijn werk gedurende dat jaar en de donaties van sympathisanten zouden weggeschonken worden aan homeopathische goede doelen.

Men kon mijn onderneming als een queeste of een pelgrimstocht opvatten. En er was ook een ondertitel: 'The Next Step'. Wat dat precies inhield, wist ik zelf niet. In mijn leven kreeg ik vaak een

puzzelstuk toegeworpen zonder enig idee waarin het moest passen. Hoewel duidelijk is wat erop staat, ontgaat mij de betekenis en samenhang in het grotere geheel. Dat heeft ervoor gezorgd dat ik mij meestal als een neerdwarrelend blad in de wind heb gevoeld.

De Walk was net zo'n puzzelstuk en het werd mij toegeschoven na de vaststelling van mijn gave. Een vijftal jaren voordien had ik tot mijn opperste verbazing vastgesteld dat ik het juiste middel voor een patiënt kon voorschouwen. Maar daarover straks meer.

Het was gelukkig een goede ondertitel die men mij ingefluisterd had, dat viel mee. Voor mijn romans waren het soms ondertitels die onbehaaglijk maakten en waarvoor geen sluitende verklaring was. Met 'The Next Step' kon ik op verschillende niveaus weggkomen: omdat het een Walk was, lag de connectie met 'step' en 'stappen' voor de hand. Het is nu eenmaal onmogelijk om niet de volgende stap te zetten wanneer men onderweg is, dus dat klinkt niet pretentieus. Desondanks werd mij ingefluisterd dat ik de volgende stap in de homeopathie zou zetten, een mededeling waarvoor ik in elkaar kromp. De grootsheid van die opdracht deed mij huiveren en ik verschrompelde bij het idee welke venijnige commentaren dit zou opleveren. Voorlopers krijgen daar altijd mee te maken en toen ik mijn helderziende gave ontdekte, zat er tussen de lawine van gevoelens ook een 'oh nee, toch niet weer!' Vijf jaar geleden wist ik niet hoe ik dit moest vertellen zonder het gevaar te lopen gevierendeeld te worden of met pek en veren overgoten. Pionier zijn is geen benijdenswaardige positie. Maar ik begreep al snel dat er geen

ontkomen aan was en dat dit klaarblijkelijk in het vooropgezette plan was beschreven. Men beweert dat het script van het leven zelf geschreven is en dus

VIJF JAAR GELEDEN WIST IK NIET HOE IK DIT MOEST VERTELLEN ZONDER HET GEVAAR TE LOPEN GEVIERENDEELD TE WORDEN

persoonlijk goedgekeurd maar toch heb ik gevraagd of deze kelk niet aan mij voorbij mocht gaan. Voor één keer, alstublieft.

Halverwege de zomer produceerde mijn linkerbeen zelfs een mysterieuze pijn, zomaar uit het niets. Die was zo hevig en zo langdurig dat ik een medium raadpleegde. Ik kreeg de raad naar mijn lichaam te luisteren. Een zozeer voor de hand liggend signaal viel niet te ontkennen: met dat pijnlijke been kon ik niet stappen. Punt.

De engel, of wie ook door het medium aan het woord was, verzekerde mij dat het idee van de Walk voldoende verspreid was en dat anderen het nu wel zouden oppikken. Ik hoefde niet altijd de kar te trekken, dat had ik al voldoende gedaan. Ik kon langs de zijlijn blijven toekijken.

Geen haar op mijn hoofd geloofde dat iemand anders de Walk zou aanvatten of overnemen. Dit was zozeer *mijn* project, kwam vanuit een roep uit *mijn* ziel en kon alleen door *mij* zinvol ondernomen worden. Er kon geen substituut voor bestaan, mijn eigen motto's waren

mij niet eens klaar en duidelijk. Er zou een marketingbureau aan te pas moeten komen, dat weet hoe ideeën aan de man te brengen. Maar dan moeten die algemeen aanvaard en sloganesk zijn zodat velen er zich in kunnen vinden en mijn Walk was wat dat betreft een regelrechte ramp.

Een stapproject, dat wereldwijd was aangekondigd en een jaar zou duren, afblazen wegens een pijnlijk been was al te bespottelijk. Ik zou vertrekken, desnoods op één been.

Misschien had de spreker via het medium een verdoken wens in een verre, verborgen hoek van mijn geest ontdekt en blootgelegd: dat een lichamelijke letsel mij zou verhinderen aan te vatten waar ik tegenop zag. Maar dan kent hij mij nog niet.

EEN STAPPROJECT DAT WERELDWIJD WAS AANGEKONDIGD AFBLAZEN WAS AL TE BESPOTTELIJK. IK ZOU VERTREKKEN, DESNOODS OP ÉÉN BEEN.

We moeten allemaal tegen onze lafheid vechten en moedig is hij die de schrik in de ogen kijkt en toch handelt, de bottines aanrijgt en de rugzak vastgespt.

Om de 'Next Step' te zetten waarvan ik hoopte dat de betekenis mij duidelijk zou worden onderweg had ik al bij al nog een jaar.

Dat 'Linken' bood een bijkomend voordeel; ik kon een soort boodschapper zijn die zowel met een boodschap kwam als de boodschap van de gast meenam. Om die te verpakken, had ik bedacht

dat ik iedereen vier dezelfde vragen zou stellen:

"Wat is je meest fantastische, opzienbarende homeopathische ervaring?"

"Wat is je grootste homeopathisch mysterie?"

"Wat heeft homeopathie je gebracht?" en

"Heb je een visie of een boodschap die ik kan meenemen?"

Wie weet viel er naderhand een mooie bloemlezing van samen te stellen.

Zo had ik ook in mijn boekje 'Homeopathy is Everywhere', dat ik als geschenk meenam voor mijn gastheren en -vrouwen, een paar bladzijden achteraan leeg gelaten met de uitnodiging aan de lezer om de eigen 'Homeopathy is...'-ideetjes erop te schrijven en ze mij door te sturen. Zo zou er een vervolg en nog een vervolg komen op het boekje; in mijn verbeelding zou het een eigen leven gaan leiden, te vergelijken met de door iedereen gekende 'Liefde is...'-cartoons. Drie man en een paardenkop stuurden hun spreuk op. Bij sommigen verandert alles wat ze aanraken in goud. Bij mij niet.

De antwoorden op de vragen bleken achteraf voorspelbaar en weinig lezenswaardig. Ach, niet alle ideeën zijn goede ideeën. Het plezier zit hem in het uitbroeden ervan. Het enthousiaste kind in mij dat iedereen wil meesleuren in haar spel, duikt geregeld nog eens op. Maar de kreet 'Walk-Heal-Link' was dus uiteindelijk niet slecht gevonden.

Dat 'Healen' kon eveneens op verschillende manieren begrepen worden. Als homeopaat is het ons beroep: dat is wat wij doen. Bovendien had ik met mijn gave nu de mogelijkheid om altijd, overal en voor iedereen voor te schrijven.

Ik hoefde er niet voor thuis te blijven of in een kantoor te zitten. Het zou me ook een grote vreugde zijn om meer mensen gebruik te laten maken van de mogelijkheden die mijn gave bood. En omdat ik zoals iedereen graag cadeautjes uitdeel, zou het mij de kans bieden de homeopaten die mij uitnodigden met hun constitutiemiddel^{III} te honoreren. Riep ik vroeger 'Teach the Teachers' dan was het nu 'Heal the Healers'. Soms vrees ik dat het woord kretologie voor mij is uitgevonden.

HET ENTHOUSIASTE KIND IN MIJ DAT
IEDEREEN WIL MEESLEUREN IN HAAR
SPEL, DUKT GEREGELD NOG EENS OP

Waar gaat dit allemaal naartoe?

Toen ik vertrok uit Het Veer en in een stralende winterzon door de veerman de rivier over werd gevaren, voelde ik mij in opperbeste stemming. De nog koude lucht in mijn neus was prikkelend en onbezoedeld. De schoonheid van de ongerepte morgen stemde tot dankbaarheid. Ik bedacht dat de verleidingen van de stad ook deze geneugten van ons afnemen. Men realiseert zich niet wat men mist, tot men het ervaart en dan meteen beseft dat zelfs in één van de dichtst bevolkte gebieden ter wereld de natuur altijd op ons wacht om ons met haar schoonheid te verblijden. Tranen liepen over mijn wangen. Van de kou.

Dat begint in oktober en houdt ergens eind april weer op. Het is een mysterie waar al dat water vandaan blijft komen. In winkels stel ik de verschrikte verkopers gerust: "Het is niet van verdriet, het is van de kou."

Een stil pad slingerde zich langs het water waarop eenden gleden in de gouden glinstering van weerkaatste zonnestralen. Complete harmonie in de ochtendlijke vrede. Het zwellen in de borst.

Tijd om mij af te vragen waar dit allemaal heen gaat. Waar zou die hele 'Walk for Homeopathy' naartoe gaan? Concreet was ik op weg naar Driebergen. Maar meer conceptueel zagezegd, was het idee, ontstaan toen ik mij afvroeg wat ik wou doen als ik zestig werd, nu een lopende – heb je hem – actie. Meer nog dan vijftig, leek zestig worden mij een mijlpaal. Meestal verklaart men dat gevoel zo, dat de tijd die voor je ligt onafwendbaar korter is dan de tijd

achter je: de eigen eindigheid wordt een dagelijkse gezet. Maar dat was het niet. Ik las ergens een steekhoudende hypothese: dat wanneer een meisje overspoeld wordt met oestrogeen in de puberteit, ze haar focus van zichzelf verlegt naar de ander. Wat denken ze van mij? Ben ik beminnelijk? Vinden ze me mij mooi? Dit duurt tot de menopauze, waarna een vrouw door de daling van haar hormoonspiegel haar leven voor zichzelf terugkrijgt.

Mogelijk zat oestrogeen er voor iets tussen.

Maar het was nog iets anders.

Voor de buitenwereld klonk het 'als je op je zestigste niet begint je zin te doen, wanneer dan wel?' En op de vraag wat ik het liefst zou doen, was 'stappen' het eerste antwoord. Geen verrassing, gezien mijn stapgenen. Daar ben ik mee in goed gezelschap. Zei Nietzsche niet: "Onze eerste vragen met betrekking tot de waarde van een boek, mens of muziek luiden: kunnen ze lopen? Meer nog: kunnen ze dansen?"

Het ook voor mij bevreemdende was dat met het realiseren van mijn gave de onmiddellijke bijgedachte was: 'nu kan ik eindelijk gaan stappen', terwijl ik zelf geen idee had wat dit betekende. Straks leg ik alles over die gave uit; voorlopig volstaat het erop te wijzen dat de Walk ofwel toen al in de planning zat en ik daar slechts een vaag voor gevoel van had, ofwel een gevolg was van die begaafdheid.

Omdat doelloos rondlopen mij niet aantrok, zou ik het combineren met mijn passie: de homeopathie. De laatste vijftientig jaar was ik onafgebroken door homeopathie in beslag genomen, van 's morgens tot 's avonds, zelfs 's nachts

droomde ik hele casussen, weekdagen en weekends. Ik las, onderwees, gebruikte, dacht en sprak over homeopathie; het was mijn leven.

Stappen en homeopathie is geen voor de hand liggende combinatie. Sommigen konden niet vatten op welke manier homeopathie gebaat zou zijn met mijn rondlopen, ze konden er geen enkel praktisch voordeel of rendement in bespeuren.

SOMMIGEN KONDEN NIET VATTEN OP WELKE MANIER HOMEOPATHIE GEBAAAT ZOU ZIJN MET MIJN RONDLOPEN

In bepaald opzicht hadden ze gelijk.

In een bepaald wereldbeeld is dat waar. In een ander is het het meest zinvolle wat je kan doen.

In de aankondiging van mijn plan had ik het idee gelanceerd dat sympathisanten konden meestappen, een seminar of een workshop organiseren maar ook de lokale pers optrommelen om de actie te bespreken, kortom: alles wat ze konden bedenken om positieve aandacht op de homeopathie te vestigen. Niet dat ik echt geloofde dat er veel aandacht in de media zou zijn of dat er een volkstoeleop zou ontstaan die plechtig door de burgemeester zou ontvangen worden.

Maar alles is mogelijk natuurlijk.

Mijn ervaring met de media is kort samen te vatten: er is zo goed als geen aandacht voor homeopathie en als er al aandacht is, is die negatief. Het Centrum voor Klassieke Homeopathie dat

ik in 1990 oprichtte, heeft jaar-in-jaar-uit voor zijn opendeurdagen, congressen en activiteiten invitaties en permappen rondgestuurd naar de lokale en nationale pers en nooit is er zelfs maar één beleefd 'neen, dank je wel' gekomen. En iedereen weet dat negeren erger is dan bekladden.

Want dan besta je niet.

Daarom zijn kinderen stout.

Daarom vernielen vandalen.

Daarom gaan mensen moorden.

Mijn dochter borduurde ze handmatig op vlaggetjes voor op de rugzakken. Christel stak een webshop in elkaar waar men die spullen kon kopen. Daar kon men ook een van mijn ondertussen negen boeken bestellen en één ervan gratis downloaden, en er was een mogelijkheid om te doneren. Ze zou er de stand van bijhouden en er ook een archief met foto's en diareeksen van de afgelegde trajecten opzetten.

Daar waren we in de zomer mee zoet.

MIJN DOCHTER BORDUURDE ZE HANDMATIG OP VLAGGETJES VOOR OP DE RUGZAKKEN

Omdat de meeste invitaties uit Nederland kwamen, zou mijn tocht daar beginnen. Nederland was dichtbij, plat en relatief klein. Het Pieterpad loopt van noord naar zuid doorheen het land; het leek mij een goed idee dat te volgen. Een uit-

Toen het idee in mijn hoofd gerijpt was, vroeg ik aan mijn naaste medewerker Christel of ze er aan wou participeren. Ze wou. Een geweldige opluchting. Er is geen betere organisator denkbaar. Dus begonnen we ons voor te bereiden op de praktische kant van de zaak. Ze opende een praktische blog waar de informatie over de trajecten, de donaties en de homeopathische projecten die we steunden te vinden zou zijn. Op mijn persoonlijke blog zou ik mijn avonturen, ontmoetingen en ideeën onderweg verslaan.

We ontwierpen een logo, dat gedrukt werd op allerlei gadgets: sleutelhangers, kalenders, stickers, koelkastmagneten.

gestippeld pad door natuurgebieden wandelt heel ontspannen. Bovendien waren er veel overnachtingsplaatsen onderweg, en een aantal uitnodigingen van homeopaten uit het hoge Noorden. Joris, een collega-homeopaat, en zijn vrouw Maaïke zouden mij de zondag, een dag voor mijn verjaardag, verwelkomen met een groep collega's uit de buurt voor een meeting en een buffet. De vijftiende oktober zou de Walk dan officieel aanvangen in Groningen. 's Avonds zou Harry, een andere collega, mij oppikken en meenemen naar zijn huis.

De organisatie en de bijeenkomst waren vlekkeloos verlopen. Bij Joris had ik het

voorrecht een aantal mensen te ontmoeten die ik van naam kende. De eerste stapdag begon druilerig maar in de loop van de namiddag klaarde de hemel op.

Mijn medestapper, een zestiger, bleek in goede conditie en de 5 kilometers extra, wegens 'weg kwijt', bracht haar niet uit haar humeur. Harry die ons kwam oppikken in het dorp, had een verjaardagspartijtje voor me geregeld. Peter, die toen in de buurt woonde, was ook van de partij.

De volgende dag was er een seminar waarop ik 's morgens over mijn Walk zou praten, en over mijn gave, en ik zou een vrijwilliger vragen om de casus

af te nemen. Het middel had ik klaar, zoals gewoonlijk. Dan zat ik comfortabel in het consult. Tijdsdruk is de beste manier om ondoelmatig te worden en

DE VIJFTIENDE OKTOBER ZOU DE WALK DAN OFFICIEEL AANVANGEN IN GRONINGEN

om niets terecht te brengen van een publieke analyse. Het andere voordeel van het middel eerst op te vragen vooraleer de patiënt opdaagt is neutraliteit. Ik kan geen enkele gedachte of com-

mentair hebben op mijn voorschrift wanneer ik de persoon voor wie het moet dienen nog niet ken.

In de namiddag stelden Peter en Harry hun nieuwe boek voor: 'Homeopathy for Diseases'. Omdat ze zich aan de uiterste rand bevinden van wat nog als homeopathie beschouwd wordt, zijn een aantal homeopaten weigerachtig tegenover hun middelen. Dat neemt niet weg dat hun resultaten buitengewoon zijn. Dat kunnen ze staven met duizenden genezen patiënten in Afrika waar hun middelen gratis ter beschikking worden gesteld.

Er kwam een man naar me toe met een lange paardenstaart en een grote strooien hoed. Hij stelde zich voor als Nand en gaf mij vijftig euro voor mijn project. Later heeft hij nog verschillende etappes met mij meegelopen. Ik leerde hem kennen als een bijzonder originele man, een echte overlever. Hij bevestigde ook het gezegde dat de armen vaak het royaalst geven.

Na deze veelbelovende aftrap van de Walk, begon ik aan het echte werk. Het Pieterpad volgend kwamen er nage-noeg dagelijks mensen meelopen. Het weer was zacht, de afstanden gewoonlijk een flinke 20 kilometer, de door Christel geboekte logies eenvoudig. Ik kon onbekommerd stappen; de overnachtingsplaatsen lagen vast. Omdat de dagen korter werden, wou ik tegen vier uur op mijn bestemming zijn. Dan liep ik niet het risico alleen in het donker naar mijn hotel of pension te moeten zoeken. En kon ik, na bekomen te zijn van de inspanning, op zoek gaan naar

een maaltijd. Bij aankomst leek het of mijn lichaamstemperatuur daalde, ik voelde mij koud en koortsig en ging een half uur op bed liggen. Wanneer mijn krachten terugkwamen kon ik de rest van de avond spenderen aan het lezen en beantwoorden van mails en het schrijven van mijn blog.

Er waren avonden waarop ik zo moe was, dat de wandelschoenen weer aantrekken en naar het naburige dorp stappen, soms op een 5 kilometer ver, teveel gevraagd was. Vreemd genoeg heb ik ook geen honger wanneer ik stap. Hoe meer ik stap, hoe minder honger zelfs.

Dat kwam dan goed uit. Wanneer in de Bed-and-Breakfast al een ontbijt in de koelkast klaarstond, zodat ze me 's morgens alleen nog broodjes moesten brengen, at ik er de helft van op. De andere helft was genoeg voor het ontbijt.

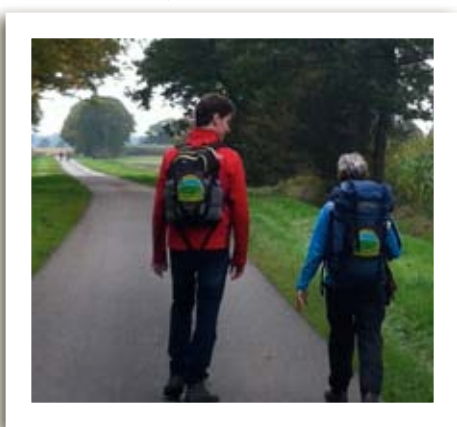
aan cases de daaropvolgende dagen. Daarna nam ik de trein naar Almere, waar een andere collega werk en wandelen gepland had. De afgelopen dagen was ik langs stille minuscule dorpjes gelopen, door heidelandschappen met everzwijnen en rode bosbessen en door rosbruine bossen. Zij hadden de Oostvaardersplassen in petto, een complete verrassing.

Maar dat is natuurlijk allemaal geen antwoord op 'waar gaat dit allemaal naartoe?' Als de professor het antwoord niet weet, zegt hij: "Dat is een heel goede vraag!" En praat dan lang genoeg over iets anders tot iedereen de vraag vergeten is.

Het herinnert mij ook aan het toneelstuk met de titel 'Als liefde het antwoord is, wilt u de vraag dan eens herhalen?'

De eerste etappe, die twee weken duurde, verliep gesmeerd. Er kwamen een paar journalisten van een homeopatisch tijdschrift voor patiënten een dagje meelopen, af en toe liep ik een dag alleen maar de overgrote meerderheid had ik gezelschap.

Onze blogs werden gevolgd, de donaties liepen vlot binnen, het was excellent zacht herfstweer. Frits, een homeopatisch pediater had mij uitgenodigd voor een meeting met een aantal collega's, gevolgd door een marathon

NA DEZE
VEELBELOVENDE
AFTRAP VAN
DE WALK,
BEGON IK AAN
HET ECHTE WERK

Kortverhaal

Omdat ik al vele jaren geregeld last heb van rugpijn, besloot ik yoga te proberen. Osteopathie op gezette tijden houdt mij aan de slag maar met mijn zestigste in het vooruitzicht, dacht ik dat een beetje oefening geen kwaad kon om de rug soepel te houden. Een kennis had een jaartje yogales gegeven in het klaslokaal van het Centrum voor Klassieke Homeopathie, met andere woorden: bij mij thuis. Dat was lekker makkelijk. Toen hij ermee ophield en ik merkte dat van mijn goede voornemens niets in huis kwam en ik Zonnegroet noch Tibetanen deed op mijn eentje, keek ik uit naar een yoga groep in de buurt. Op maandag, voor mij de meest geschikte avond, gaf er iemand Kundalini yoga. Wist ik veel wat dat was. Maar ach, yoga was yoga, meende ik. Simpele ziel. Toen ik binnenkwam voor de proefles, trof ik de leraar aan in het wit gezeten in kleermakerszit op een schapenvel. Tot daar aan toe. De les begon met mantra's zingen en rare ademhalingsoefeningen. Oh jee, waar was ik beland? Het was toen te laat om weg te gaan. Allerlei vooroordelen vochten om voorrang in mijn hoofd maar na het anderhalf uur les was ik verkocht. Kundalini was helemaal mijn ding! Piet, de leraar, had ons doen zweten en zuchten, ademen en zingen, de spieren gemarteld en dan ontspannen en met gevouwen handen en gesloten ogen in kleermakerszit laten zingen. Het voelde alsof ik dat honderden jaren gedaan had. Ik kocht een tienbeurtenkaart en ging twee keer in de week omdat ik half oktober zou vertrekken voor de 'Walk for Homeopathy'. Net voor ik vertrok had ik om een privéles gevraagd. Ik wou dat hij me wat rugoefeningen zou aanraden die ik op mezelf zou kunnen doen onderweg. Toen de les was afgelopen en ik hem de zestig euro overhandigde, gaf hij ze me terug en legde er veertig euro bovenop. "Dat is een donatie voor je Walk", zei hij. Piet kende mij amper, we hadden nauwelijks enkele woorden gewisseld over de reden van mijn afwezigheid vanaf oktober. Hij was de eerste die doneerde, en nog geen beetje. Een goed omen.

KOM IN MIJN ARMEN

Mijn allereerste etappe van de Walk, die ongeveer veertien dagen het Pieterpad van noord naar zuid volgde, had een tussenstop in Lelystad en Almere bij collega-homeopaten om patiënten te doen. Zo noemen wij dat: 'patiënten doen'. Men wil ons graag over 'cliënten' doen spreken, een verfranste klant, maar dat klinkt mij te commercieel in de oren. Het wekt associaties op van klantenbinding en klantenservice en trucs om mensen te overhalen te consumeren. Het verwijst naar het commercialiseren van alle kunsten en diensten: het perverteren van de meest verheven uitingen van de menselijke creativiteit en compassie. Het onveranderlijke doel is geld uit de cliënt te slaan. Kortom: ik houd er niet van.

In het homeopathisch consult neemt een mens zoals u en ik voor enkele uren de rol aan van patiënt: hij vraagt hulp aan een genezer.

Wij zeggen dat we 'patiënten doen' omdat er geen werkwoord bestaat voor ons werk.

Een dokter onderzoekt zijn patiënt en schrijft voor. Men zou zelfs kunnen beweren: een dokter geneest ziekten. Wij mogen het werkwoord 'genezen' niet gebruiken omdat dit voorbehouden is aan artsen. Zij hebben er patent op. Om het even wat wij doen en hoe de patiënt het ervaart:

wij mogen het op straffe van boete en gevangenisstraf niet 'genezen' noemen. Wij onderzoeken onze patiënten niet met medische instrumenten. Wij doen ons homeopathisch werk tijdens een consult, een complex samenspel van totale aanwezigheid, luisteren met volle aandacht, op verschillende lagen van ervaring en expressie oordelen wat voortkomt uit de bron van de ziekte, een vertrouwensband opbouwen of onderhouden, het patroon ontdekken en analyses maken op basis van rubrieken, een wat technische bezigheid als ik het zo opsom. En niet in één werkwoord samen te vatten. Zo'n beetje zoals de psychotherapeuten, ik veronderstel dat die ook hun patiënten 'doen'.

'CLIËNTEN' WEKT
ASSOCIATIES OP
VAN KLANTEN-
BINDING EN
KLANTENSERVICE
EN TRUCS

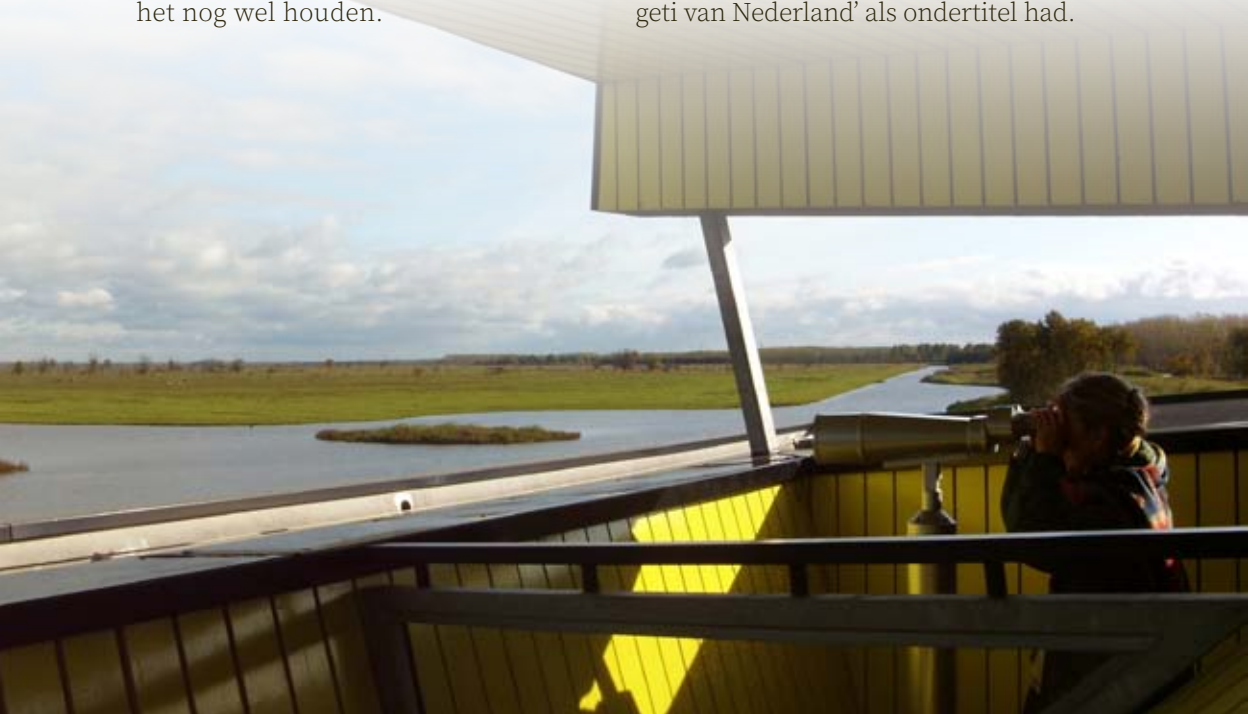
Bevriende collega's namen mij mee op uitstap naar de Oostvaardersplassen: wat een ontdekking. Kudden wilde paarden en herten in Nederland! En dan nog wel 4 meter onder de zeespiegel, iets waar ik eerlijk gezegd liever niet aan dacht, uitkijkend op de dijk die de

zee daar in de hoogte tegenhield. Hoe het kwam dat het land niet onder water liep achter de dijk, vroeg ik mij af. Het waterpeil in mijn kelder stijgt en

HOE HET KWAM DAT HET LAND NIET ONDER WATER LIEP ACHTER DE DIJK, VROEG IK MIJ AF

daalt met het grondwaterpeil. ‘Omdat er voortdurend water weggepompt wordt’, vertelden ze me. Wat als de elektriciteit uitvalt en de pompen stilvallen? Ze lachten, schuddend met de schouders. Klaarblijkelijk een vraag van een landrot, niet van een landwinner op het water. Ze haalden de schouders op: dan trad plan B in actie. Ze waren er zo volkomen gerust in dat ik ten langen leste mijn bezorgde blik van de dijk kon afwenden. Vandaag zou het nog wel houden.

We konden met verrekijkers in het observatorium de vele watervogels gadeslaan en de kudde paarden en herten heel goed zien. Een vorige regering had het plan opgevat om de Veluwe met de Oostvaardersplassen te verbinden en was al aan de onteigening van de huizen begonnen. Nog ambitieuzer – iets wat politici graag doen, ambitieuze plannen uitbroeden – was om dat stuk wilde natuur te laten aansluiten bij het aangrenzende Duitse natuurgebied. Dan konden de vossen, wolven, everzwijnen, paarden, herten, reeën en god weet welke dieren nog allemaal vrijelijk over een gigantisch stuk natuur beschikken. Gingen we terug naar ‘the wild’? Zou het dan toch de goede kant op gaan met ons? Een volgende regering had de plannen van de vorige afgeblazen – dat doen politici graag: plannen van de voorgangers afblazen – en zo was het bij de Oostvaardersplassen gebleven. Jammer voor de onteigenden. Toch indrukwekkend genoeg in dit overgeorganiseerde land om er een film over te maken, die met wat gebrek aan verhoudingen ‘The Serengeti van Nederland’ als ondertitel had.

Er was nog één stop die ik wou maken vooraleer naar huis te keren: Moeder Amma zou 'huggen' in Utrecht dat weekend. Zij is een Indische vrouw die er haar levensmissie van maakt mensen te omarmen, ze als een moeder in haar armen te nemen. Meer doet ze niet. Geen filosofie, geen praatjes, geen vreemde kostuums. Zo mag ik ze graag, de goeroes. Moeder Meera die vier dagen per week mensen ontvangt in een klein dorpje in Duitsland, zegt ook geen gebenedijd woord. Tweehonderd mensen per avond knielen één voor één voor haar neer, ze neemt hun hoofd in haar handen en kijkt ze dan dertig seconden lang in de ogen. Dat vier keer per week, jaar in jaar uit, meer dan vijftientwintig jaar lang. De eerste keer toen ik kon meerijden met een vriendin en ik in de peilloze diepte van haar ogen keek, ontsprong er ergens in mij een bronnetje van vreugde, dat sindsdien nooit meer weggegaan is. Ook niet in de ergste pijn.

Want pijn en wanhoop zijn twee verschillende dingen.

En als ik mag kiezen, doe mij maar de pijn.

Moeder Meera is gratis.

Moeder Amma ook.

Joao de Deus eveneens.

Hartchirurgen mogen betaald worden als koningen maar genezers werken bij voorkeur gratis, als ze onverdacht willen blijven.

Het eerste project waar ik de opbrengst van mijn werk en donaties aan zou schenken was 'Amma Resonance Healing Foundation', gesticht door Peter Chappell^{IV}. Hij is begonnen als homeopaat maar heeft in Kenia, zoekend naar een oplossing voor de eindeloze rijen

aidspatiënten die zich aandienden, een nieuw soort geneesmiddel ontworpen. Tot zijn eigen stomme verbazing bleek het effectiever dan alles wat de

HET KOSTTE HEM TWEE JAAR OM ZIJN EIGEN OGEN TE GELOVEN EN DE RESULTATEN TE CONTROLLEREN

reguliere of homeopathische geneeskunde te bieden had. Het kostte hem twee jaar om zijn eigen ogen te geloven en de resultaten te controleren. Omdat hij een jaar of tien de samenstelling van het geneesmiddel geheim hield, werd hij door heel wat homeopaten niet ernstig genomen. Anderen gebruikten zijn middel onder het motto: 'al is het geen homeopathie in de strikte zin van het woord, het werkt wel'. Sindsdien is Peter zich gaan toeleggen op het verder ontwikkelen van remedies met zijn technologie en tegenwoordig noemt hij zich 'uitvinder'.

Zo heb ik ze graag, de homeopaten.

Met niet teveel praatjes maar met een open geest.

Met een gezonde nieuwsgierigheid.

Met een bereidheid om de eigenaardigste dingen te onderzoeken.

Daar ben je als homeopaat toch al voor gepredisposeerd.

Voor wie durft te kijken, is er heel wat magie gaande.

Peter Chappell is mijn vriend.

Zijn organisatie is in handen van medewerkers die in vele Afrikaanse landen zijn middelen inzetten tegen aids,

malaria, tbc, hepatitis en diabetes. In navolging van de traumamiddelen die hij ontwierp in Rwanda, is er nu ook een hele reeks middelen voor de geest. Tienduizenden mensen moeten inmiddels genezen zijn met de Peter Chappell middelen, of de PCv-middelen zoals ze nu heten, op een manier die bijna te eenvoudig is voor woorden. Iedereen

TIENDUIZENDEN MENSEN MOETEN INMIDDELS GENEZEN ZIJN MET DE PETER CHAPPELL MIDDELEN

die vijf ziektebeelden uit elkaar kan houden, kan de therapie toepassen. Een opleiding is op een dag afgerond en met een koffer met middelen, die niet gekoeld of op een of andere manier speciaal behandeld of vervoerd hoeven te worden, kan men in de brousse aan de slag.

Te mooi om waar te zijn.

Te simpel om te geloven.

Aan de basis van het hele PC-avontuur lag een omarming van moeder Amma. Aan haar boezem gedrukt voelde Peter zo'n overweldigende onvoorwaardelijke liefde dat hij besloot iets zinvol voor de mensheid te doen. Hij zou aidspatiënten in Afrika gaan behandelen. En van het één kwam het ander.

Een massa mensen was toegestroomd om een knuffel van Moeder Amma te krijgen die zaterdag. Ze zou twee dagen omarmen, geloof ik en volgens wat ik gelezen had, zou ze daar onvermoeibaar,

tot twee uur 's nachts als het moest, mee doorgaan tot de laatste gehugd was. De organisatie verliep verwonderlijk vlot. Iedereen kreeg bij het binnenkomen de vraag of hij voor het eerst kwam of al eens geweest was. De nieuwelingen gingen voor. We kregen een briefje in de handen met een letter- en cijfercode en in het midden van de grote zaal hingen borden met wie aan de beurt was. Als het nog een poos zou duren, kon je achterin de grote hal gaan winkelen aan de vele stalletjes met spirituele prullaria en er was ook een soort cafetaria geïmproviseerd met de heerlijkste dagschotel en allerlei snacks. Het overvloedige personeel was gediensstig, opgewekt, bijzonder aardig, er was voedsel en drank van heel goede kwaliteit en niet duur, en de organisatie draaide als een lier.

Zo kan het dus ook.

Als mensen echt hun zin mogen doen, zou het altijd zo zijn.

Wie zou zijn eigen plezier bederven?

Terwijl ik zat te wachten op mijn beurt, kon ik op de televisieschermen in de zaal de werken van Moeder Amma bekijken. Ik was verbluft. Er had de afgelopen jaren geen ramp plaatsgevonden of ze was er met haar vrijwilligers als eerste bij geweest om mensen te troosten, dekens, kleren en voedsel uit te delen, huizen voor hen te bouwen. Of het nu in Haïti was of India of Japan, ze streek er neer met haar helpers en ze bleven jarenlang hulp verschaffen.

Hoe ze nooit op de televisie was vermeld was mij een raadsel.

Ze zou zo beroemd als Gandhi moeten zijn. Hoe ze haar uitbeeld hadden weten te houden, wanneer televisieploegen elkaar stonden te verdringen op de plaats van de ramp, of een maand later neerstreken om een verslag te maken

van de verwezenlijkingen van het Rode Kruis of officiële hulporganisaties, moet een heksentoer geweest zijn. Zouden de cameraploegen moedwillig langs de honderden huizen gefilmd hebben die zij heeft laten bouwen? Gingen ze in een boog rond de tenten, de scholen, de ziekenhuizen die ze sponsort? Ik keek mijn ogen uit: ze deelde zaden uit aan de berooide Indische boeren, die zelfmoord pleegden omdat ze niet langer de gepatenteerde zaden konden kopen, ze kocht uniformen voor hun kinderen en betaalde hun schoolgeld, ze deelde voedselpakketten uit waar mensen door overstromingen of tsunami's alles verloren hadden, ze liet huizen bouwen en schonk ze aan de slachtoffers, haar vrijwilligers deelden dagelijks duizenden warme maaltijden uit, ook aan daklozen in de Verenigde Staten, ze overhandigde een cheque van een miljoen dollar aan Clinton voor de mensen die getroffen waren door de orkaan Katrina in New Orleans... En zo ging het maar door. Helemaal onbekend was ze

natuurlijk niet, ze had nu om en bij de tweeëndertig miljoen mensen gehugd en had zoveel titels, onderscheidingen en bekroningen gekregen dat ze er een kamer mee kon behangen. Er was een gratis brochure mee te nemen, een centimeter dik, waarin al haar verwezenlijkingen en onderscheidingen opgesomd waren: ronduit overweldigend. Des te meer verbaasde het mij hoe ze succesvol uit de media gehouden is.

HOE ZE NOOIT OP DE TELEVISIE WAS
VERNOEMD WAS MIJ EEN RAADSEL.
ZE ZOU ZO BEROEMD ALS GANDHI
MOETEN ZIJN.

Wat vreest men eigenlijk?
Dat ze godsdienstwaan-zinnig is?
Gevaarlijk?

Moet het publiek beschermd worden
tegen sekteleiders zoals zij?
Hebben haar werk en voorbeeld geen
nieuws waarde?
Valt er over haar niets te zeggen?

IK KOCHT EEN ARMBANDJE MET DE TEKST 'EMBRACE THE WORLD', DAT HEB IK DE HELE WALK NIET MEER UITGEDAAN

Zouden mensen haar geloven of navolgen?
Ik probeer het enkel maar te begrijpen.

Zij vraagt niets. Haar leven bestaat uit
geven: ze geeft je een knuffel, fluistert
wat lieve woorden, veronderstel ik, in
je oor, helpt materieel waar mensen in
hoge nood zijn, deelt alles gratis uit.

En dat kan ze doen omdat vrijgevigheid
besmettelijk is, het steekt aan. Nergens
heb ik dat zo sterk ondervonden als op
die dag. De overvloedige goedheid en
bijstand die zij zo gul uitdeelt, nodigt
uit. Je wilt er deel aan hebben, je hart
springt op van enthousiasme. Je wilt
meedoen! Geven is zo deugdzaam;
het is van het fijnste dat er is. Daarom
had ik ook besloten mijn hele zestig-
ste levensjaar lang daar plezier van te
hebben. Bij Moeder Amma zag ik hoe
deze levenshouding uitvergroot was
tot de zoveelste macht en was verbluft
over wat één vrouw kan doen. Wanneer
iemand zich nog eens onbetekenend of
machteloos voelt, kan hij met mij uit-
rekenen. Driehonderd mensen zoals
Moeder Amma en iedereen op de hele
wereld is omarmd. Driehonderd maar.
Ik kocht een armbandje met de tekst
'Embrace the World', dat heb ik de hele
Walk niet meer uitgedaan. In deze drie
eenvoudige woorden kon ik mijn hele
project samenvatten.

Wandelen is... een time out

Om te wandelen moet je naar buiten.
Hoe deugddoend om je huis te verlaten,
het keurslijf van je baan los te laten,
je van je stoel voor je computerscherm
los te maken. Het is een ontsnapping, je
stapt uit je bezigheden en je gewoonten.
Je maakt je los uit de routine en de
voorspelbaarheid van iedere dag en
stapt een andere wereld binnen.

DE TWEEDE ETAPPE

Mijn plan was dus mijn hele zestigste levensjaar te gaan stappen en dat te combineren met de homeopathie. Een heel jaar van huis weg zijn, was niet de bedoeling. Daarvoor zou ik teveel banden moeten doorknippen: thuis waren er partner, kinderen, kleinkinderen, patiënten en vrienden. Die kon ik niet allemaal een jaar in de wachtkamer zetten. De oplossing was dus een etappe stappen en dan een week of een paar weken thuis. Er moest ook nog gewerkt

worden: colleges of seminars geven en mijn patiënten in de praktijk zien. De ronde van familie en vrienden doen. Ik dacht dat voor iemand zoals ik, die sterft van verveling bij routine, periodes weg afgewisseld met periodes thuis ideaal zou zijn.

In de blogpost van negen november 2012 onder de titel 'Second Trajectory' verscheen dit:

Onnodig te zeggen dat de week thuis hectisch was: de kleinkinderen verbleven een paar dagen bij ons tijdens hun schoolvakantie, er was het verjaardagsfeest van een goede vriend, consulten op de praktijk, een vergadering met Christel om het eerste deel van de Walk te evalueren en het tweede te organiseren. Oh ja, en er was ook nog de Master's Apprentice in San Francisco waarbij ik een eerste consult volg, de homeopaat coach en de analyse gezamenlijk maak met de online deelnemers. Mensen vragen soms: hoe doe je dat allemaal in die korte tijd? Het antwoord is: 'snel'. Iedereen heeft een eigen aangeboren ritme....

Een week later zat ik op de trein naar Apeldoorn waar Lieve, een collega mij had uitgenodigd. Samen met een homeopaat uit de buurt nam ze mij mee op een fraaie wandeling in de omgeving. Ze toonden mij het imposante Art Deco gebouw, nu een cultureel centrum, dat plompverloren in de heide stond, duister dreigend onder bijna zwarte pathetische wolken. 's Avonds was er een op zijn zachtst uitgedrukt levendige bijeenkomst van de lokale werkgroep homeopathie. De volgende dag wachtte mij een gevuld programma: een Open Deur in de morgen en drie intakes in de namiddag en avond.

En dan gingen we stappen. Zeven vrouwen verzamelden zich die morgen bij Lieve thuis en na heel wat koffie en taartjes had iedereen de wandel-

schoenen aan en de Walk-vlaggetjes op. Er was een artikel verschenen over de Walk in de plaatselijke krant, waarop een fikse dame van zeven-tig zich aanmeldde om mee te stappen. Onze vrees dat ze misschien de afstand en ons tempo niet aan zou kunnen bleek snel ongegrond: al in de eerste kilometers schoot ze als een raket voor ons uit.

Omdat de meeste medestappers uit de omgeving kwamen en de weg dachten te weten, liepen we al vanaf het begin verkeerd. Na anderhalf uur kwamen we op dezelfde plaats terug waar we eerder getwijfeld hadden. Armen wezen de vier windrichtingen uit waar we nu heen moesten. Maar dit alles kon de pret niet drukken. Ook niet de zachte regen in de namiddag, die gelukkig maar een kwartiertje aanhield. Het bos, opgetuigd in oranje, rood en ros, geurend en onze uitgelaten stemmen dempend, deelde toemaatjes uit: vliegenzwammen met hele cirkels en een moeder everzwijn met kleintjes.

Op de blogs verschenen telkens de foto's van de afgelopen dagen. De deelnemers konden zich erop terugvinden, de sym-

pathisanten zagen wie er meegelopen had. Mijn leven was openbaar dit jaar, mijn actie werd 'op de voet' gevolgd.

WAT IK NIET GESCHREVEN HEB

Door de foto's bladerend en de teksten herlezend van wat tijdens de Walk op de blog verscheen, valt het mij op dat veel ongezegd is gebelevend. Er wordt verslag gedaan van de etappes, hoe lang ze waren en met wie ik ze afgelegd heb. Het weer en het landschap worden geschetst en enkele sappige anekdoten verteld.

Veel valt niet te beschrijven.

Wanneer men 's morgens de deur uitgaat met het plan de hele dag te stappen om een afstand af te leggen naar een voorop vastgesteld doel, moet je niet méér doen dan je ene voet voor de andere zetten. Zo staat er geschreven. Een vriendin zaliger die te voet naar Santiago de Compostella stapte, naar Assisi en ten langen leste naar Jeruzalem, beweerde dat dit voor haar de gemakkelijkste manier van leven was. Wanneer men de deur achter zich dichttrekt voor een langere stapperiode heeft men een ideaal alibi: men is niets meer verplicht want men is er nu eenmaal niet. De weg is geen verloren tijd meer tussen twee bestemmingen maar het ware doel, onderweg zijn. Men is niet niets aan het doen, men

stapt, en is op die manier vrijgesteld van verplichtingen.

Ik keek altijd uit naar dagen waarop ik alleen zou stappen omdat ik dan alle gedachten die opkwamen de vrije loop kon laten. Ik kon ze denken, ze beschouwen, me erover verbazen. De innerlijke dialogen kon ik beter horen wanneer ze niet overstemd werden door de conversatie met het gezelschap, hoe aangenaam of hoe boeiend ook. Men moet heel aandachtig luisteren om de stemmen van de engelen of de deva's te horen. Ze komen uit een andere wereld, etherisch, transparant, fluisterend en er ligt een bijna onoverbrugbare kloof van hun rijk naar de dagelijkse onwrikbare werkelijkheid. De vastheid, lelijkheid en de grauwe robuustheid hebben zo weinig te maken met het dansende licht, de adembenemende helrode pad-denstoelen met witte stippen in het ritselende bos, waar de stemmen door nevelslierten en ruisende bladeren zacht hoorbaar waren.

Een collega die twee keer een aantal dagen met me meegelopen is, had de

smaak zo te pakken dat hij impulsief besloot zich op een zesweekse staptocht in het zuiden van Europa te vergasten. Zijn ontroerendste ontdekking was dat hij eigenlijk heel goed gezelschap bleek voor zichzelf. Misschien lijkt het pedant maar er bestaat veel kans dat de meeste mensen tot die conclusie zouden komen mochten ze enkele weken alleen gaan stappen.

Niet dat ik ooit weken alleen gestapt heb tijdens de Walk. De afwisseling tussen gezelschap en eenzaamheid beviel me uitstekend. De Walk was niet bedoeld om alleen te lopen, het was geen pelgrimstocht. Dan had ik het stil moeten houden en alleen op stap gaan. Waarschijnlijk een idee dat velen over de Walk koesterden. Stap en zwijg. Maar in de nieuwe tijd doet men de dingen niet meer uitsluitend voor zichzelf. Het leven krijgt meer de

allure van een feestje waar iedereen wat te eten of te drinken meebrengt. Alleen in je hoekje zitten met je eigen potje is niet meer gepast. En ook niet aangenaam.

Stappend begonnen mijn gedachten te freewheelen, af en toe onderbroken door een eekhoorn, een specht of een tros late, lonkende rode bosbessen. Mijn gidsen of engelen – ik heb een heel pandemonium ter beschikking – waren altijd positief en ondersteunend, ze begeleidden mij enthousiast bij iedere

stap en zorgden ervoor dat mij geen haar gekrenkt werd.

Soms had ik wel eens pijn of ongemak, dat hoort erbij, en is ook niet erg, eerder een schoonheidsvlekje op een perfect gezicht.

Toen ik de tweede etappe liep, van Apeldoorn naar Amsterdam, kreeg ik ergens in een bos pijn in de heup. Niet alleen was het lastig, deze keer verontrustte het mij. Ondertussen wist ik wel dat ik overladen was met een te zware rugzak maar ik vreesde dat mijn lichaam wou onderstrepen waar mijn verstand al van op de hoogte was.

DE WALK WAS
NIET BEDOELD
OM ALLEEN
TE LOPEN, HET
WAS GEEN
PELGRIMSTOCHT

Het denkbeeld werd mij ingefluisterd om de vergevingsspreuk in te zetten die ik maanden geleden ergens op het internet had gelezen. Toen was ik erdoor aangesproken en onder het inwendig opzeggen ervan verdween een zeurende rugpijn waar ik af en toe last van heb. Het was opmerkelijk. Vergeven ontspant, zoveel is zeker. Daarna vergat ik het voorval.

Dus daar in het bos begon ik de spreuk hardop uit te spreken; er was niemand om het belachelijk te vinden. "I freely

and fully forgive and release everyone and everything for everything, real and imagined, known and unknown, extending in time and place in all directions, I am free to be healthy, wealthy and happy now.” En dan de volgende keer met ‘I am forgiven’.

Het opzeggen maakt blij omdat het bevrijdend is voor iedereen: degene die vergeeft en degene die vergeven wordt. We weten wel dat er niet echt een ‘ander’ is maar tot we daar volledig

van overtuigd zijn, doen we alsof. Na een tiental minuten begon de pijn in de heup af te nemen om tenslotte helemaal te verdwijnen. De vergevingsspreuk bleek een krachtig gereedschap dat ik altijd kon inzetten. Gedurende de vele intieme, stille uren van mijn wandelingen heb ik ze met graagte opgezegd, met iedere stap lichter wordend.

Zo’n dingen, bijvoorbeeld, zijn niet op de blog terechtgekomen.

Onder het devies ‘nooit een boottochtje aan je laten voorbijgaan’, had ik het plan om van Huizen over Muiden via Pampus naar Amsterdam te stappen. Groot was mijn ontgoocheling toen de overzet naar Pampus per één november opgeschort werd tot in het voorjaar. Ik had zo graag één keer in het echt voor Pampus gelegen.

Het waren een paar prachtige eenzame stapdagen geweest: eerst van Soest doorheen een heilige polder naar Huizen, dan een lange zonnige dag op de GPS door bossen en langs het water naar Muiden. In Huizen had ik een kamer met zicht op zee en op de vele elegante windmolens aan de overkant. In het steeds wisselende licht van de lucht en de zee veranderden ze van kleur en gedaante zodat hun ballet nooit verveelde. In het dorp ging ik naar de supermarkt wat te eten zoeken. Ik kwam thuis met fruit en roomkaas. Christel zou zeggen dat er niemand zuiniger leeft. Terwijl ik eerlijk tussen het gigantische aanbod dat we zo gewend zijn geraakt, kies wat mij het meeste aantrekt. Na een lange, heerlijke wandeling via Naarden, een pittoresk vestingstadje, kwam ik in de schemer aan in Muiden. Mijn overnachting was geboekt in een tjalk. Ik bleek de enige gast te zijn. In de heerlijk warme kajuit rolde ik mij op in een bolletje en bedacht dat ik weliswaar mijn boot naar Pampus misgelopen had maar deze nacht een hele boot voor mij alleen had!

DE LANGE WEG WORDT VREUGDE

Vanuit het Veerhuis liep ik langs kleine riviertjes en stille velden de laatste etappe in Nederland, naar Driebergen. Ik was blij deze dag alleen te stappen zodat ik de vreugde helemaal voor mezelf kon houden zonder aandacht te moeten geven aan andermans verhaal. Dit deed ik op andere dagen met veel plezier en met evenveel plezier heb ik ook mijzelf gedeeld. Maar dit triomfantelijk gevoel, dit zwellen en uitzetten van de borst, die redeloze vreugde waarop ik later – nu dus – wel eens woorden zou zetten, wou ik ongestoord en in zijn volledigheid tot mij nemen. Onwillekeurig dacht ik aan het boekje van Thitch Nhat Hanh dat een collega mij cadeau had gedaan: ‘The Long Road turns into Joy’. Dit was zo’n dag. Het was een voor-smaakje van de lange weg die ik nu al zestig jaar gelopen had en die ondanks de barre gebieden en de ontberingen onderweg zou uitmonden in een land genoemd ‘Vreugde’.

Ik herinner mij een eenvoudig tekstje uit dit boek met de titel ‘Walking peace’. Het ging zo:

“Peace is the walk
Happiness is the walk
Walk for yourself
And you walk for everyone.”

Het was een afsluitende etappe: Nederland zat erop. En afsluiten op zichzelf gaat bij mij altijd gepaard met een gevoel van opluchting. Ik sluit zo graag af!

Gewoon omdat het gedaan is.

Voorbij.

Omdat het volbracht is.

Nederland was het pilootproject van

de Walk, en werd het helemaal niets, dan zou de Walk ook hierbij afgesloten worden. Dat ‘helemaal niets’ was veiligheidshalve ingebouwd, kwestie van niet al te zeer af te gaan. Er was een kans dat de slechte weersomstandigheden het stappen onmogelijk zouden maken. Een week of drie aan een stuk regen, toch niet uitzonderlijk in onze lage landen, zou voldoende reden geweest zijn om de Walk te stoppen. Mogelijks was ik fysiek niet meer in staat tot dergelijke inspanningen. Toen ik op het einde van dag één met een vreselijk pijnlijke knie kwam aangestrompeld, zag het er niet

MOGELIJKS WAS IK FYSIEK NIET MEER IN STAAT TOT DERGELIJKE INSPANNINGEN

naar uit dat ik lang en ver zou lopen. Ook de zware rugzak maakte de tocht erg lastig. Toen ik vertrok, had ik geen idee van het gewicht. Volgens mij had ik het absolute minimum mee. In een van mijn logementen bespeurde ik een weegschaal en daar bleek de zak 15 kg te wegen. Vijftien kilo! Geen wonder dat mijn schouders in moes waren ‘s avonds. Wanneer ik meelopers had, gaf ik een gedeelte van mijn bagage, mijn ‘technische zak’, aan hen en dan had ik een gemakkelijke dag. Die technische zak bevatte mijn camera, een gps, laders voor mijn telefoon, laptop en

camera, een statiefje, batterijen, usb-stick en sleutels voor de software: alles onmisbaar maar zwaar. Mijn rugzak zelf was aan de zware kant en mijn laptop woog 2,8 kilo. De tweede etappe nam ik geen voeding meer mee, op wat vijgen en een paar nootjes na, een letterlijk 'noot-rantsoen'. Van de weinige kleren ging er nog de helft uit en drinken nam ik al helemaal niet mee. Maar zelfs de tot het absolute minimum herleide rugzak woog toch nog altijd een 13 kg. Ik overwoog een nieuwe rugzak maar mijn dertig jaar oude blauwe voldoet nog heel goed. Hij is op alle voettochten meegegaan, het

HET WOORD 'WEGDOEN' IS ZO'N EUFEMISME OM HET SCHULDBELADEN 'WEGGOOIEN' TE VERBLOEMEN

is dus een doorgewinterde trekker, een expert. Zou ik mijn trouwe gezelschap voor zo'n aanstormend geweld dat misschien wel lichter is en zichzelf sexy zal vinden met al zijn ritsen en zakjes (wat ik bij de keuze van mijn ouwe blauwe bewust heb vermeden) maar die zijn strepen nog moet verdienen? Ik besloot dat de blauwe met zijn expertise mee zou gaan. Een rugzak die mij elke keer wanneer ik zijn buikriem aantrok gelukkig heeft gemaakt, kon en mocht ik niet wegdoen. Het woord 'wegdoen' is zo'n eufemisme om het schuldbeladen 'weggoien' te verbloemen.

Het afdanken.

Bij het afval zetten.

Het vermalen.

De blauwe en ik, onafscheidelijk, zouden samen op tocht gaan. Hij was mijn ruggensteun. Buiten mijn trekkersbroek (rap droog, modder valt eraf) en een aantal lagen onderhemden en fleeces ging één weldoordachte set mee voor optredens. Wanneer ik een interview gaf, een seminar of een lezing of patiënten deed, wou ik niet in mijn trekkersplunje verschijnen. In een winkel voor buitensport had ik een schat van een onkreukbare wollen jurk gevonden die zelfs in een bolletje geperst in de rugzak, er onberispelijk uitkwam. Daar wollen kousen, onderpull en Chinese slofjes bij maakten het compleet. Lichtere schoenen voor in de winter kon ik niet vinden. Verder bevatte mijn rugzak wat ondergoed, een badpak en trekkershanddoekje, een regenponcho, sjaals, handschoenen, wandelstokken, schrijfgerei en een minimum aan toiletgerief. Ik was tenslotte altijd voor enkele weken onderweg.

Een laatste reden waarom ik na Nederland eventueel in schoonheid had kunnen eindigen, was als de zinloosheid van de onderneming overduidelijk zou blijken.

Was er geen enkele reactie op de Walk gekomen, geen sterveling opgedaagd, dan had ik besloten dat het welletjes was geweest.

Maar Nederland had integendeel heel warm gereageerd. Ik was op méér plaatsen uitgenodigd dan ik had kunnen aandoen. Overal waar ik langskwam, hadden de homeopaten collega's uitgenodigd, workshops georganiseerd, consulten geregeld, opendeurdagen, lezingen, interviews en etentjes. Bijna alle dagen waren er medestappers geweest en aan de reacties merkten we

dat heel wat mensen mijn wel en wee op de blog volgden De planning draaide als een lier, het bedrag van de donaties liep al in de tweeduizend euro. Het weer was enorm meegevallen, ik had door de prachtigste landschappen gelopen, door bos en hei, langs rivieren en dijken en mijn fysieke conditie was uitstekend. Ik had het gehaald.

De vreugde knalde uit mijn borst en zolang er geen mensen te bespeuren waren, bleef ik hardop zingen. Toen ik Driebergen naderde werd ik moe maar ik had me voorgenomen de etappe in één ruk te doen. Er wachtte mij een

bekend en comfortabel hotel, waar mijn Master Classes drie keer per jaar werden georganiseerd. Daar zouden we morgen de slotviering houden en aansluitend zou ik twee dagen Master Class geven. De laatste kilometers begon een zenuwpijn in mijn rug de pret te drukken. Het was moeilijk stappen en niet erg elegant om mankend met een rugzak ergens binnen te strompelen. Eens ik op bed lag in mijn kamer in het Conferentiecentrum, kwamen de koortsige rillingen weer opzetten, maar toch was de glimlach niet van mijn gezicht te branden.

12-12-12

Zo'n datum! Daarvoor alleen al zouden we een afrondingsceremonie hebben georganiseerd. Maar het kwam natuurlijk ook gewoon goed uit. Ik zou de daaropvolgende dagen een Master Class geven, zoals ik er drie keer per jaar een gaf en dat zou er mooi op aansluiten. Met collega's hadden we ideeën zitten spuien en het resultaat was ernaar! We hadden ons misschien wat laten meevoeren door onze geestdrift. We wilden, op enkele weken tijd, alle steunpilaren van de homeopathie in Nederland uitnodigen voor een viering. Daar zouden we ze op een geschenkje, een presentje vergasten, op een drankje en op de affiche die we zouden maken. Het plan was om met kleine portretfotootjes van hen een Hahnemann kop te maken, onder het motto 'Eén in Hahnemann'. Dat zou een aardige attentie zijn. De collega in ons actiecomité liep over van de invallen: we zouden ballonnen met het opschrift "Heel je Leven... met Homeopathie" oplaten, waaraan iedereen een kaartje met wensen kon hangen, we zouden een sacrale dans doen en gezamenlijk het 'Miasmalied' aanheffen, dat een andere collega inder-

tijd voor een seminarie in elkaar had gestoken. Daarna zouden we plechtig de metersgrote cheque overhandigen aan de vertegenwoordiger van AHRF. Hij werd ook uitgenodigd om toelichting te geven over zijn werk in Afrika met de PC-middelen en de resultaten waarvan hij getuige was geweest. We zouden vrijwilligers vragen om de vlag van de Walk, die op mijn rugzak had gehangen, over te nemen. En zo geschiedde.

De steunpilaren kwamen.

De witte ballonnen met de wenskaartjes stegen allemaal tegelijk op naar de hemel.

Iedereen kreeg een onderscheiding in de vorm van een juwelendoosje met een parel-granule, een affiche waarop zijn hoofd tussen de vele andere prijkte, en een drankje.

We zongen.

We deden een sacrale dans.

Christel gaf een speech, ik gaf een speech, Nand gaf een speech.

De cheque werd overhandigd.

De vlag werd door vier vrijwilligers overgenomen.

We zagen dat het goed was.

België

*“Alle ellende op de wereld wordt
veroorzaakt doordat mensen niet
gewoon thuis kunnen blijven”*

- Blaise Pascal -

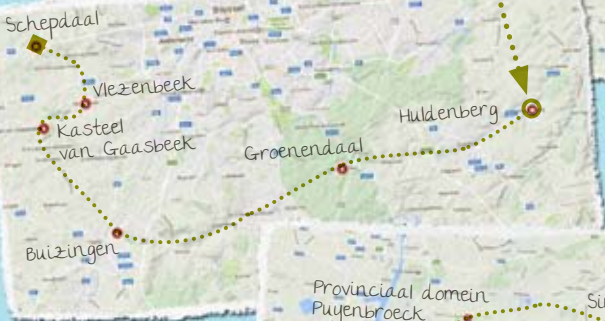
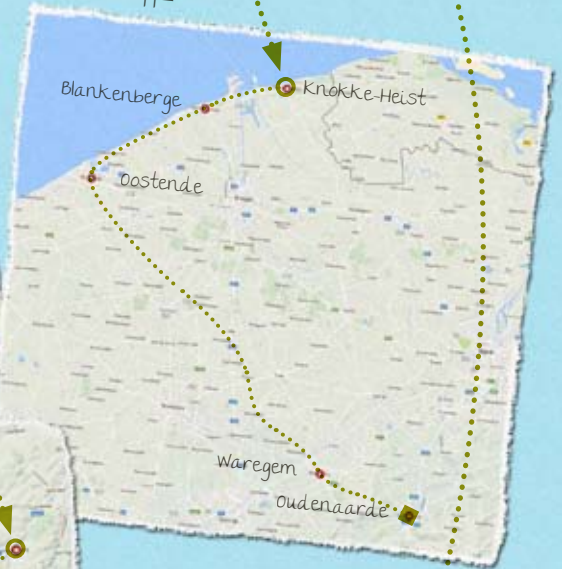

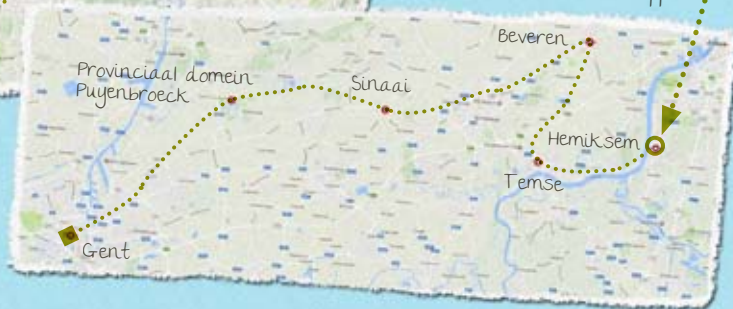
Eerste etappe

Tweede etappe

Derde etappe

Vierde etappe

LAST VAN JANUARI

Toen we jong waren, hadden we tijd om hele dagen in een kroeg te verspillen, achter een tafelfootbal of een speelautomaat. Buiten draaide de wereld verder en we maalden er niet om. Er kwamen nog zoveel dagen, zoveel dat we er zelfs niet over nadachten. Het was een onuitputtelijke voorraad en we verkwanselden ze uit eerlijke overvloed. Maar we voelen een acceleratie van de tijd die onmerkbaar en sluipend ons leven vult, zoals een dagelijkse druppel uiteindelijk het bad zal vullen. Het wordt toegeschreven aan onze oplopende leeftijd, waardoor de tijd voor ons op natuurlijke wijze inkort ten opzichte van de tijd achter ons; een professor meende dat het door de toenemende tijd kwam, die we moeten besteden aan het lezen van handleidingen voor ons uitdijend machinepark in huis, en weer anderen menen dat het aan de inkrimping ligt van de tijd zelf. Dat is moeilijk te bewijzen omdat er geen andere maatstaf is dan de tijd en een subjectieve ervaring ervan, die doorgaans als onbetrouwbaar, onwetenschappelijk en waardeloos wordt beschouwd.

Het gaat allemaal veel te snel.

Voor je het weet is je leven voorbij. Zelfs als je er voortdurend bij stilstaat, glipt het als zand tussen de vingers.

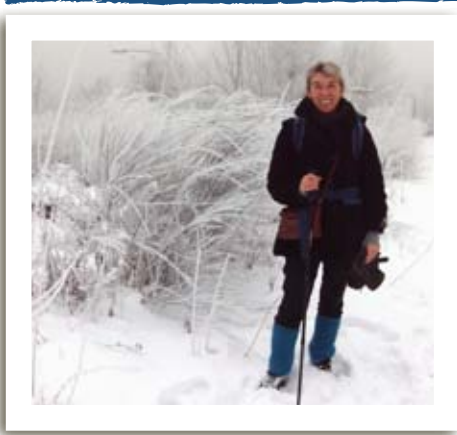
Vroeger waren we wild, ongetemd en baldadig. Daarna trad er een soort gewenning op aan het leven, een verraderlijke vanzelfsprekendheid der dingen. Velen kijken erop terug als een mislukte periode, een vergeefs leven, waarna nog enkel spijt wacht. En aftakelen. En aftellen.

Ja, ik heb last van januari.

Met mijn aanleg voor depressie in donkere dagen en pas tot leven komen boven de dertig graden is januari in België een uitdaging, in hedendaags taalgebruik. Een verschrikking in het mijne.

Gaan stappen helpt.

Gaan stappen in de sneeuw is veruit de prettigste manier om de maand door te komen.

GAAN STAPPEN
IN DE SNEEUW
IS VERUIT DE
PRETTIGSTE MANIER
OM DE MAAND
DOOR TE KOMEN

BARRE TIJDEN

Er waren invitaties gekomen uit Duitsland in februari en een uitstap naar Israël stond vast. De jaarlijkse bijeenkomst van homeopathische docenten wordt al meer dan twintig jaar telkens door een van de groepsleden georganiseerd in zijn of haar land. Omdat er homeopaten vanover de hele wereld kwamen, hadden we onze dagen vastgelegd begin mei. We hadden elkaar ontmoet in België, Nederland, Duitsland, Noorwegen, Oostenrijk, en nu zouden we in Israël te gast zijn. Het zou zonde zijn om niet van de gelegenheid gebruik te maken om daar een etappe van de Walk aan te breien, temeer omdat er talrijke warme en enthousiaste reacties van collega's uit Israël waren gekomen. Dat was voor de maand mei dus.

drang om naar buiten te rennen. Wanneer er compacte vlokken vallen, van die dikke plukken watten, zwelt de blijheid aan tot een ware jubelstemming. Ik kan me inbeelden dat de geestdrift bekoelt (heb je hem) als je aan de Noordpool woont, zoals de verrukking om de helderblauwe hemels en de heerlijke hitte allicht ook afneemt naarmate je dieper Afrika intrekt, en dat is net het grote voordeel van ons grijze waterland. Het ware genot ontspruit uit ontbering; hier word je vanzelf epicurist.

Wat ik vreesde in de winter te moeten doorstaan met de Walk is niet het feest dat sneeuw heet maar de 'typische' Belgische winter: regen, westenwind, drie graden, modder en een hemel zo zwaar dat je hem op de schouders moet torsen. Ik kon natuurlijk in december niet bevroeden dat het nog een kleine drie maanden zou sneeuwen zegauw ik mijn neus buiten stak.

Dat was het dus niet.

Er was uit België nauwelijks respons gekomen van mijn collega's homeopaten, en dat deed pijn. Omdat ik uitpakken met gevoeligheid wat onkies vind en bij pijn de neiging heb om dapper te blijven lachen, had ik mij dus voorgenomen om desalniettemin een etappe van de Walk in België te lopen. Een welwillende collega zei troostend: "Goeroes komen altijd uit het buitenland", een variant op 'geen sant in eigen land'.

Toen meer dan nu had ik de gewoonte de schuld bij mezelf te zoeken: wat had ik verkeerd gedaan om ze tegen mij in

BIJ HET ZIEN VAN DE EERSTE SNEEUWVLOK IN DE WINTER OVERVALT MIJ EEN ONBEDWINGBARE DRANG OM NAAR BUITEN TE RENNEN

Nu was het hartje winter en een winter die het meende. Sneeuw is uitermate prettig om in te stappen. Wat een geluk dat de Walk nu viel, in een van de meest gedenkwaardige sneeuw winters die ik mij kan herinneren, en ik dus een excuus had om de hele dag buiten te zijn. Bij het zien van de eerste sneeuwvlok in de winter overvalt mij een onbedwingbare

te nemen? Waarmee had ik ze voor het hoofd gestoten? Ik kon me een aantal zaken voor de geest halen waarvoor ik niet anders kon dan vergiffenis geven of vragen, iedereen begaat stomiteiten. Er was wel eens agressie uit een onverwachte hoek gekomen, zoals die keer toen een aantal homeopaten, die ik als vrienden beschouwde, verbolgen waren over een boek van me. Een lijntje tekst hadden ze als een aanval op artsen opgevat terwijl het hele boek een pleidooi was om een gemeenschappelijke opleiding te vormen en samen te werken. Ik begreep dat men, als men een hond wil slaan, altijd een stok vindt maar ik was onthutst dat men mij klaarblijkelijk zo graag wou slaan.

Het moet aan mijn moeilijk karakter gelegen hebben, mijn ondiplomatiek optreden, mijn eigenzinnigheid, het altijd beter willen weten, mij van clubjes en verenigingen distantiëren zodat op het einde niemand mij lust.

Of aan nog andere onvermoede tekortkomingen.

Mijn verstand wist toen ook al wel dat mensen hun overtuigingen en gevoelens op mij projecteren - zonder dat inzicht is homeopathie onbegonnen werk - maar mijn hart bleef bloeden.

Hier stond ik met mijn oproep tot samenwerking, respect, liefde en vrijgevigheid en op een handvol sympathisanten na stond ik alleen, met in mijn borst een knagend gevoel van verworpenheid.

Het zou mij leren!

Het moet wel gezegd dat er sympathisanten mij schreven dat ze niet mee stapten omdat ze zich niet openlijk wilden bekennen. Het zal over enkele jaren waarschijnlijk nog moeilijk voor te stellen zijn dat er in die tijd een sfeer heerste van repressie en verdachtmaking en dat homeopathische artsen zich niet wilden compromitteren door

NIEMAND HEEFT MIJ INGELICHT WAT WEL EN NIET MAG GEZEGD EN GESCHREVEN WORDEN. IK LOOP DUS ALTIJD GEVAAR.

met mij, een niet-arts zoals wij genoemd werden, geassocieerd te worden. Ze weerden mij op de sociale media en verkozen een privémailtje te sturen om publieke stellingname te mijden. Wat ze in Engeland 'homeopathy bashing' noemden, gebeurde ook in ons land maar wij hadden er geen woord voor. Homeopaatje slaan. Het klinkt als een spelletje, maar dat was het allesbehalve.

Later wuifden collega's het voorval op het seminarie weg: "Je hebt gewoon geschreven wat een publiek geheim is en niet mag geuit worden." Oeps, van hypocrisie ben ik niet goed op de hoogte. Niemand heeft mij ingelicht wat wel en niet mag gezegd en geschreven worden. Ik loop dus altijd gevaar.

Het was en is een tijd van toenemende polarisatie, een tendens die de laatste tien jaar versterkt is. Onze minister van volksgezondheid, op de vingers getikt door een vereniging van osteopaten

omdat ze haar werk niet deed (de wet Colla lag al ruim tien jaar te sudderen in de kast), had beloofd nog tijdens haar legislatuur de alternatieve geneeswijzen te reguleren. Ze had daar amper een jaar de tijd voor tot aan de volgende verkiezingen. Het geraadpleegde Federaal Kenniscentrum van de Gezondheidszorg beschreef de situatie vanuit het standpunt van de homeopaat en de patiënt maar concludeerde niettemin dat eventuele effecten aan placebo moesten toegeschreven worden. Het genoemd Centrum wekte niet de indruk kennis te hebben genomen, hun naam ten spijt, van de immense literatuur ter zake. Een Kamercommissie, samengesteld uit zes artsen, vijf artsen-homeopaten en één professionele homeopaat, moest dan vergaderen en advies aan de minister geven. De vertegenwoordigster van de niet-artsen die zich liever professionele homeopaten noemen, bracht verslag uit van die gesprekken aan de beroepsvereniging. Vanaf het begin was het haar duidelijk dat de niet-artsen er niet aan te pas zouden komen. De eerste vergadering begon zelfs met een rel, omdat één van de artsen vond dat zij niet in de vergadering thuishoorde en de zaal moest verlaten. Hoewel ze bepaald geen watje is, werd het spel zo brutaal gespeeld dat ze er telkens emotioneel bont en blauw vandaan kwam. Maar ze hield stand tot het bittere einde, ergens in het late voorjaar. Tijdens mijn Walk waren de discussies volop aan de gang. En er was nog iets.

Er was ook nog mijn gave.

DE GAVE

De tijd was gekomen om opheldering te verschaffen in verband met wat ik uit gebrek aan een betere omschrijving maar 'mijn gave' noem. Welke versies er inmiddels de ronde deden, kon ik niet peilen maar dat ik over de tong ging, was zeker. Ik voelde het aan mijn water. En geen gerucht gaat sneller rond dan een ingeleid met 'vertel het aan niemand maar...'

Het was op dat ogenblik drie jaar geleden. Toen ontdekte ik bij toeval dat ik het passende middel voor de patiënt, dat anders met zoveel inspanning maar zelden gevonden werd en beschouwd als de heilige graal voor de persoon, vooraf kon weten als ik mij daarop concentreerde.

Zo was het gekomen:

Met een organisator van mijn Master Classes, die in hetzelfde hotel logeerde, had ik de gewoonte bij het ontbijt en avondmaal de afgelopen dag te bespreken. Deze morgen bleek de patiënt die op een eerste consult kwam een middel uit het minerale rijk nodig te hebben. Het wordt een beetje technisch maar

het is niet anders uit te leggen. De organisator had moeite om de differentiatie te maken tussen het gegeven middel en een naburig op het Periodiek Systeem van de Elementen^{VI}. Ik garandeerde haar dat de verschillen haar klaar als een patiënt zou doen die dat andere middel nodig had. En oh, toeval, de patiënt die de volgende morgen kwam, had precies dit middel nodig. Nakaartend 's avonds in het restaurant verbaasden we ons daarover en mijn collega-organisator vroeg mij schertsend of ik dit nog eens kon doen. Ik had natuurlijk helemaal niets gedaan: die vrouw deze morgen had een afspraak met de organisator gemaakt en ik had haar vandaag voor het eerst gezien. Ik had gewoon mijn homeopathisch werk gedaan: anamnese, analyse, voorschrift. Maar, een grote mond opzettend en geheel voor de grap, zei ik: "Natuurlijk! Welk middel wil je morgen eens gedemonstreerd zien?" Ze dacht dat een 'vogelmiddel' (een homeopathisch middel gemaakt van een substantie van een vogel, bloed,

pluim, ei) een goed idee zou zijn, die kende ze nog niet zo goed. Nog altijd grappend, verzekerde ik haar: "Geen probleem, morgen doen we een vogel." Toen de patiënt van de volgende morgen zich vleugellam voelde met haar pijnlijke schouder en met de arm min of meer zat te fladderen om te tonen waar het pijn deed, keken wij elkaar met

DIT KON GEEN TOEVAL MEER ZIJN. ONTDAAN VROEG IK MIJ AF OF IK DAT OOK THUIS ZOU KUNNEN.

grote ogen en openvallende mond aan. Dit was te gek voor woorden!
Waren we aan het ijlen?
Zagen we ze vliegen?
We zijn per slot van rekening homeopaten!

Dit kon geen toeval meer zijn. Ontdaan vroeg ik mij af of ik dat ook thuis zou kunnen. Diep in mij wist ik eigenlijk al het antwoord. Ik concentreerde mij op

de vraag wat de volgende nieuwe patiënt in mijn agenda zou nodig hebben en het middel dat ik op een papiertje had geschreven, klopte inderdaad. Sindsdien is er geen enkele patiënt meer op consult geweest van wie ik het middel niet vooraf wist.

De stortvloed aan implicaties werd mij in een ondeelbaar ogenblik klaar: ze rolden over elkaar en vochten om voorrang. Uiteraard was dit fantastisch! Maar waar kwam dit vandaan? Hoe wist ik dat? Was het betrouwbaar? Men zou mij niet geloven! Mij uitlachen. Daar ging mijn geloofwaardigheid! Hier stond ik alleen mee. Ik zou er met niemand over kunnen praten. Gedaan met de interessante homeopathische gesprekken. Het einde van mijn carrière als lesgever! Dit kon ik niet aanleren. Nu behoorde ik tot de groep new-agers, waarvan ik mij altijd heb proberen te distantiëren. Toch niet weer pionieren! Wat moest ik daarmee doen? Hoe kon ik het testen? Waarom ik?

Mijn hart wist zeker dat de middelen die mij ingegeven werden juist waren. Het is een weten dat niet verklaard kan worden.

Wat ik de volgende maanden ondernam om mijn gave voorzichtig te testen was om mijn jengeland stukje rationaliteit wat voedsel toe te werpen en nog meer om naar de buitenwereld toe iets meer te kunnen zeggen: "Dit is het middel voor die persoon omdat ik het weet. Ik weet niet hoe ik het weet maar ik weet wel dat het juist is. Want ik heb het getest."

Het voordeel van een lange ervaring en een goed ontwikkeld analytisch vermogen is dat je de homeopathische criteria kunt gebruiken om voorschriften die op intuïtie gebaseerd zijn te toetsen. Die voorschriften doorstonden de proef op verbluffende wijze. Ik leerde middelen in voorheen ongekende expressies en zag beperkende maar gangbare overtuigingen in de weg zitten. Het was niet zo dat de naam van de middelen mij te binnen viel wanneer ik ervoor ging zitten, maar ze kwamen in de vorm van cryptogrammen en raadsels. Zo had ik er achteraf nog heel wat homeopathisch zoekwerk aan.

Mijn ritueel om middelen op te vragen bestond uit het volgende: ik ging comfortabel zitten, voeten op de grond, steuntje in de rug, maakte contact met mijn hogere zelf in het hier en nu en vroeg of ik een middel mocht ontvangen. En dan luisterde ik. Wachtte af. Soms kwam een gevoel op, een beweging, een woord, een geur, een idee. Er volgde soms een dialoog. Bijvoorbeeld: het woord 'blauw' komt in mijn gedachten.

Ik: Hoe bedoel je blauw? We doen niet aan kleurenmiddelen. Die werken niet.

Antwoord: Toch is het blauw.

Ik: Een blauw middel?

Antwoord: Ja.

Ik: Een blauwe bloem dan?

Antwoord: Nee, geen bloem.

Ik: Blauwe bes?

Antwoord: Nee, geen blauwe bes

Ik: Wat hebben we verder nog zoal blauw... euh....

En zo ging ik nog een paar mogelijkheden af tot 'Lapis Lazuli' juist voelde, alsof het past, zoals het glazen schoentje alleen aan de voet van Assepoester. Dat is het middel voor de volgende patiënt die ernaar vraagt.

De cryptogrammen waren vaak moeilijk. Dagen liep ik ermee rond voor ik ze opgelost had. Wat dacht je van Angels Delight? Of van Plastic Bertrand? Arizona Dreams? Muilpeer? Idolatrie?

DE CRYPTOGRAMMEN WAREN VAAK MOEILIJK. DAGEN LIEP IK ERMEE ROND VOOR IK ZE OPGELOST HAD.

Je kunt het zo gek niet bedenken. De hints konden ook alleen door mij opgelost worden, iemand anders zou via associatie na associatie nooit op Gardenia uitgekomen zijn als oplossing voor Angels Delight. Mijn favoriete geur, of meer precies, één van mijn honderd favoriete geuren is Gardenia, waarvan ik pleeg te beweren dat die je 'halfweg de hemel' neemt. Mijn verbazing was grenzeloos toen de patiënt zijn klachten vertelde: zijn sinusitis die hem vooral verhinderde na te denken, plezier te maken met zijn vrienden, uit eten te gaan, te koken, in de wereld te zijn.... het perfecte plaatje van het middel!

Keer op keer stond ik van de hamer Gods geslagen wanneer de kenmerken

van een middel, op zo'n grillige manier tot stand gekomen, in de eerste zinnen van de patiënt tot uiting kwamen. Eens zat ik met het middel *Pavo cristatus*, Pauw in het Nederlands, klaar voor een vrouw die amper drie zinnen ver in haar betoog zei: "Ik heb er altijd van gedroomd groot en mooi te zijn!" Of die jongeman die verklaarde dat zijn psoriasis enorm was uitgebreid sinds hij een slag op zijn hoofd had gekregen. Ik zat met *Foeniculum* voor hem klaar, een middel dat behoort tot de plantenfamilie die gevoelig is voor onverwachte slagen en geweld. Zat ik met *Salvia* klaar, dan klonk de openingszin van de patiënt: "Ik ben gevoelig voor afscheid nemen." Was het middel *Absinthium*, dan zei die: "Ik vind het niet fijn in de wereld."

Keer op keer, patiënt na patiënt was ik verbaasd over de accuratesse en de

precisie van het middel; zelfs nu, na vijf jaar, blijf ik me erover verwonderen. Temeer omdat meer dan de helft van de middelen die ik intuïtief ontvang ook mij onbekend zijn. Nochtans heb ik na die vijftientig jaar hard werken een uitgebreid repertoire opgebouwd. Het was te verwachten en te voorspellen dat niet iedereen geloofde wat ik beweerde. Ik kon het zelf nauwelijks geloven. Omdat hatelijke opmerkingen en spot mij pijn doen, probeerde ik uit de buurt te blijven van mensen waarvan ik dit verwachtte of vreesde.

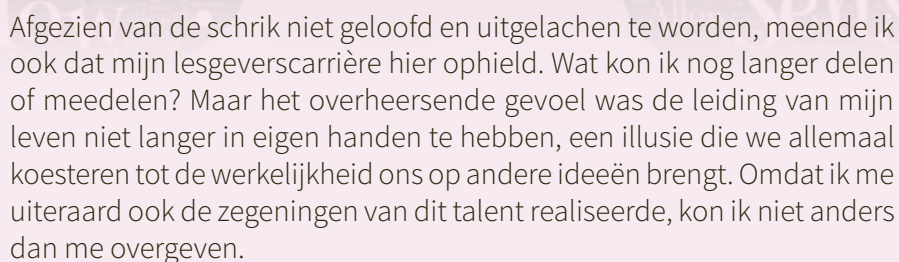
Maar roddel is niet te stuiten en dus besloot ik – nu we de twaalf-twaalf-twaalf poort doorgestaan waren en de nieuwe tijd een aanvang had genomen – op een van de laatste dagen van het jaar het volgende op de blogpost de wereld in te sturen.

De Gave

Misschien heb je het van collega's fluisterend vernomen, misschien via-via een derdehands versie gehoord: daarom denk ik dat het tijd is om de ware toedracht openbaar te maken.

Tot mijn opperste verbazing ontdekte ik drie jaar geleden dat ik het *similimum*, het passende middel kon weten zonder de persoon in kwestie gesproken of zelfs gezien te hebben. De implicaties brachten me maanden van slag. Ik was een gewone hardwerkende homeopaat, niet op zoek naar bovennatuurlijke tussenkomst en ik had niet gevraagd om dit talent.

Het veranderde alles. In de eerste plaats betekende het een abrupte verandering van richting; als een stier met de kop vooruit zag ik maar één rechte weg voor mijn werk, ambities en motivaties. Nu bevond ik me, gierend en met diepe remsporen onverwacht in een andere richting geduwd.

VEEL BITTERE TRANEN

Wat er niet in stond: vanaf het eerste ogenblik, kon ik het onmogelijk aan iemand vertellen zonder, tot mijn eigen bevreemding, te beginnen wenen. Enkel in stilte en alleen met mezelf kon ik erover nadenken maar ik kon het niet gezegd krijgen zonder tranen. En geen idee waarom. De eerste mensen die ik in vertrouwen nam waren mijn naaste collega's. Zij hebben al eens meer een traantje van mij gezien maar het was even goed gênant. Ik nodigde hen uit om mij te testen. Ze konden mij de middelen vragen voor hun patiënten: al wat ik nodig had was een naam, zelfs een pseudoniem of een nummer volstond, en ik zou mij erop concentreren. Het was aan hen om het middel voor hun consult of erna te bekijken en het al dan niet te geven. We hadden een evaluatievergadering na een maand of drie. Sommigen konden het middel niet in hun patiënt herkennen, anderen waren

verbluft van de exactheid van de suggestie. Hoewel ik wist dat de ingevingen betrouwbaar waren, vond een rationeel deel van mij dat ik ze toch moest testen, of misschien eerder, het deel dat vindt dat het voor alles verantwoording schuldig is aan iedereen.

DE EERSTE MENSEN DIE IK IN
VERTROUWEN NAM WAREN MIJN
NAASTE COLLEGA'S. IK NODIGDE
HEN UIT OM MIJ TE TESTEN.

Al snel kwam ik in moeilijkheden wanneer ik een Master Class gaf, iets wat ik toen een tiental jaren in binnen- en buitenland had gedaan en wat door homeopaten erg gesmaakt werd. Die

dagen bestonden uit het afnemen van een casus in publiek of in een naburige ruimte, voor de deelnemers te volgen op een scherm. Om de homeopaten niet zozeer een demonstratie te geven van een goed consult maar ze zoveel mogelijk te betrekken, onderbraken we na zo'n drie kwartier voor een tussentijdse analyse. Zo kon iedereen luidop meedenken en had ik de gelegenheid daarop in te spelen. Er waren niet zo veel homeopaten die dit deden omdat je, in tegenstelling tot bij videoopnames van je beste cases, het risico loopt om gevallen niet te kunnen oplossen of ontevreden patiënten voor je te krijgen. Het risico zit hem niet in de intake, iedere homeopaat met wat ervaring kan zijn publiek naar een conclusie toe praten maar 'the proof is in the pudding' (zoals dat tegenwoordig het geval is). Als de patiënt na enkele maanden voor je

verliezen of zich niet te zeer door een gekrenkt ego moet laten overweldigen. Mogelijk vindt men het masochisme om mij zo kwetsbaar op te stellen dat ik bereid ben in het publiek af te gaan. Dat kan. Maar de uitdaging om het gepaste middel te vinden in aanwezigheid van andere homeopaten was altijd een stimulans om mijn uiterste best te doen. Een beetje zoals door gebergte trekken en iedere avond voldaan zijn dat je de toppen bedwongen hebt.

MOGELIJK VINDT MEN HET MASOCHISME OM MIJ ZO KWETSBAAR OP TE STELLEN DAT IK BEREID BEN IN HET PUBLIEK AF TE GAAN

zit en publiekelijk 'je middel heeft niets gedaan' verkondigt, wordt het pas lastig. Naargelang de gevoelige plekken van de homeopaat, beginnen die onbehaaglijke programma's te lopen van zelftwijfel (zie je wel dat ik het niet kan), schaamte (en ik heb daar geld voor gevraagd) of irritatie (de patiënt wil niet genezen). Ik wou laten zien wat een mogelijke professionele aanpak is in zo'n gevallen en hoe men vooral het hoofd niet moet

HET WORDT NOOIT MEER ZOALS VROEGER

Met mijn gave veranderde inderdaad alles. Ik wist het middel vooraf: dat betekende dat ik niet meer samen met de homeopaten naar de oplossing van de puzzel zocht. Doen alsof was niet eerlijk. Hen vertellen dat ik het antwoord wist, maakte mijn analyse onbetrouwbaar. En wat de zaak nog complexer maakte: soms was het middel helemaal niet duidelijk uit de woorden van de patiënt op te

literatuur, en ik bedoel tot Wikipedia toe, vooraf doorgenomen had, maar ze begonnen nattigheid te voelen. Er restte mij niets anders dan opbiechten. Hier hield het op, dacht ik, want dat kan ik ze niet aanleren. En vooraan in de klas staan om te demonstreren wat ik kon en zij niet, was voor niemand aangenaam: ik zou me te opgelaten voelen en zij gefrustreerd. Ik zou eerlijk vertel-

len hoe het zat, het hoofd buigen als ze mij niet geloofden, en aanvaarden dat het dan het einde van mijn lesgeven inhield.

Omdat ik aan een hartelijke en hechte groep homeopaten in Nederland drie keer per jaar Master Class gaf en ik met twee

TOT MIJN VER-
BAZING VOELDE
IK DAN EEN
SOORT OPLUCH-
TING DOOR DE
ZAAL GAAN

maken en zou het zonder mijn voor kennis niet voorgeschreven zijn. Zo kwam 'ik', de intuïtieve, tot voorschriften die 'ik', de homeopaat, nooit gemaakt zou hebben. Omdat ik gericht was op de informatie die het middel bevestigde, veranderde mijn focus van 'wat is het middel?' naar 'hoe ga ik hen dat straks uitleggen?' En nog erger werd het toen ik ook middelen doorkreeg waar nauwelijks of helemaal geen informatie over te vinden was in onze homeopathische literatuur. Een paar keer heb ik gepoogd mijn publiek van mijn voorschrift te overtuigen omdat ik alle beschikbare

onmogelijke middelen klaar zat voor de nieuwe patiënten, heb ik daar voor het eerst bekend. In tranen. De groep reageerde warm. Ze ontvingen het nieuws met een open hart. Waar ik verwachtte op ongeloof en kritiek onthaald te worden, zoals dat vaak het geval was geweest, was men ontroerd en blij voor mij! Men vond dat het mij toekwam, dat ik het verdiende voor mijn harde werk en mijn grote verlangen om dat gepaste middel voor iedere patiënt voor te schrijven. Ik geloof niet dat het een beloning is voor hard werk, er zijn talloze hardwerkende homeopaten over de

hele wereld. Maar het deed wel deugd, dat ze het mij zo gunden.

Deze warmhartige en steunende reactie gaf mij de moed om het aan al mijn groepen te bekennen. Tot mijn verbazing voelde ik dan een soort opluchting door de zaal gaan, een nauwelijks waarneembare ontspanning, alsof de schouders zakten en de strak gehouden

rug wat doorzakte bij iedereen. Ik heb het leren begrijpen met de woorden van één van de homeopaten: "Er is er tenminste één die de uitkomst kent." Alle organisatoren van Master Classen zijn mij blijven uitnodigen, zelfs sinds ze wisten dat ik het middel klaar had voor het consult een aanvang nam.

KORTVERHAAL: TEST, TEST, TEST

In Tsjechië voelde ik de argwaan van de organisator en ik bedacht dat ik misschien het middel kon opschrijven op een papiertje en het aan hem geven. Maar wat als het niet klopte? Dan stond ik daar voor schut! Ik bedacht dat ik het in een enveloppe kon steken en aan de receptie van het hotel afgeven met zijn naam op. Klopte het, dan zou ik zeggen: "Haal de enveloppe op en kijk wat erin zit." Het zou als een goocheltruc zijn als hij dan de naam van het middel zou aflezen dat we net met de hele zaal gevonden hadden. En klopte het niet, dan zou ik gewoon over die enveloppe zwijgen en hem straks in stilte terug ophalen. Toen betrapte ik mij op mijn eigen ongeloof en twijfel. Geloofde ik het zelf niet? Was het al ooit een verkeerd middel geweest? Nee, de ingevingen waren altijd correct. Dus stapte ik op de organisator toe en vroeg hem of hij het middel vooraf op een papiertje wou. Uiteraard bevestigde hij dit. Na drie uur hadden we een heel nauwkeurige analyse gemaakt, de zaal was unaniem over het middel dat de patiënt behoefde en de organisator las verbijsterd die naam af van zijn papier.

WAT TE DOEN

Het viel zelfs voor dat ik met een middel klaar zat voor een patiënt die op het laatste ogenblik verstek liet gaan en vervangen werd. Dan bleek het middel te passen bij de invaller, al wist die zelf de dag vooraf niet eens dat hij of zij op consult zou komen. Dat leerde mij dat tijd geen rol speelde en dat ik ook de middelen kon opvragen voor mensen die in de toekomst een afspraak met mij zouden maken.

Maar de tranen bleven. Mijn collega's, hoewel enigszins verbaasd, hadden er allemaal een verklaring voor: "Het is van geluk dat zo'n mooie gave je te beurt valt." "Het is van droefheid om de eenzame positie waarin je nu verkeert." Ik voelde me daadwerkelijk uit mijn homeopathische gemeenschap gevallen, die wereldwijde familie waartoe ik niet meer behoorde. Ik bleek nu eerder een curiosum, of misschien een goedgelovige dwaas. Het meest had ik aan de opmerking van mijn voormalige profes-

sor antropologie, een wereldautoriteit op het gebied van divinatie^{VI}: "Nu heb je de regie van je leven niet meer in eigen handen." Anders gezegd: ik scheen de enige te zijn die niet wist waarom het in mij begon te wenen wanneer ik het over mijn gave had.

Die kwam als een donderslag bij klaarlichte hemel. Ik had op dat ogenblik een drukke praktijk en was een veelgevraagd spreker op allerlei conferenties en seminars. Ik werkte hard en verbeterde aan het verbeteren van de methodiek om met grotere slaagkans hét passende middel voor de patiënt te vinden, verkeerde zelfs in de overtuiging dat ik daar in de meerderheid van de gevallen ook in slaagde, schreef er boeken over, leverde softwaremateriaal om mijn methode uit te dragen. Zowat op het hoogtepunt van mijn succes overkwam mij dit, een complete breuk met alles waar ik mij voor inzette.

Mijn werk had niet langer zin. Er was geen behoefte meer aan alles waar ik mij zo druk mee bezig hield. Het zoeken was ten einde gekomen. Met mijn reputatie van 'niet voelen, maar argumenteren!' zag ik de ironie van het lot wel in maar het was geen onverdeelde gelukzaligheid.

Christel zei naderhand dat het leek alsof ik een jaar op glas had gelopen.

Het was als een knopje waar je op drukte: ik begon te vertellen over mijn gave en de tranen kwamen mee. Alsof ik een toekomst voorvoelde waar ik nog niet klaar voor was, alsof ik vooruit moest en niet kon. Dat was het contradictorische gevoel in mij en ik werd er totaal door verscheurd. Wie snapt nu zoiets? Zelf begreep ik het allerminst en in die impasse heb ik jaren verkeerd.

Een andere gedachte die meekwam met het realiseren van mijn capaciteit was:

nu kan ik eindelijk gaan stappen. Ook dat leek een bizarre en weinig steekhoudende gedachte. Wat had het een met het ander te maken, sla mij dood, ik heb geen idee. Die twee zaken waren in elkaar verweven, zonder enig schijnbaar verband. Kon ik mij aan het ene overgeven en niet aan het andere? Als ik mag gaan stappen, betekent het dan ook dat ik moet gaan stappen? Ik had op dat ogenblik een agenda die nog voor meer dan twee jaar lesgeven was volgeboekt.

CHRISTEL ZEI
NADERHAND DAT
HET LEEK ALSOF IK
EEN JAAR OP GLAS
HAD GELOPEN

Er zat niets anders op dan deze engagementen na te komen.

Daarna zou ik gaan stappen.

'Daarna', dat was 2012.

Op vijftien oktober ben ik vertrokken.

REGEN AFGEWISSELD MET BUIEN

Het is half januari 2014, twee jaar na het einde der tijden en kijk: de jaarwisseling is met meer vuurwerk dan ooit begroet, alsof men het nieuwe jaar met oorverdovende knallen, vuur en gedonder weg wou jagen in plaats van verwelkomen. Het leek alsof de mensen het beu waren onder de dreiging te leven, nu al tientallen jaren, van de allesverwoestende kernramp, de derde wereldoorlog die de finale zou betekenen, de escalatie van verwachte milieurampen die het uitsterven van de soort zou zijn en het rijk laten aan de insecten, de plane-

snakt men naar bevrijding. Weer een jaar vol bange verwachting, een scheut hoop en het vretend besef dat dit niet kan blijven duren, kan men niet langer verdragen. In het uitzinnig geknal en het tot in de vroege ochtend maniakaal laten ontploffen van nooit geziene hoeveelheden vuurwerk leek het meer op een duiveluitdrijving dan een vreugdevuur.

En daarna werd het stil en rustte men drie dagen en ging men verder met het onmogelijke leven.

Het stormt en regent en de lucht zit

potdicht met vele lagen grijs: donkere wolkenflarden reppen zich tegen een grauwe achtergrond, de takken zwiepen. De wind beukt tegen de ramen en jaagt ratelende blikken over de straatstenen.

Men wordt balorig van die windstoten. Men kan ieder

VANDAAG IS HET
KOUDE, MORGEN
IS HET WARM,
OVERMORGEN
VALT ER NATTE
SNEEUW

taire eindtijden die zouden culmineren in nooit geziene rampen en nu kwam het nieuwe jaar er doorgemoedereerd aan, op zijn sokken, alsof er niets aan de hand was.

Zoals na een langgerekte doodsstrijd de laatste adem een verlossing is en er na een gepreveld 'het is volbracht' eindelijk, eindelijk een rust en stilte neerdaalt, zo is de eeuwigdurende spanning onhoudbaar geworden en

ogenblik de controle verliezen. Uithalen zou men willen, naar de eerste de beste, tegen vuilnisbakken schoppen, een raam ingooien en glas horen rinkelen.

Vandaag is het koud, morgen is het warm, overmorgen valt er natte sneeuw en de dag erna valt het water met bakken uit de lucht. De velden staan blank, de koeien met hun poten halverwege in de modder.

Twee jaar geleden lag het land er bevroren en rustig bij onder een wit dempend deken. De wereld was vredig als een kerstkaart. Ik liep rond in het Zoniënwoud met de handgemaakte vlag van de Walk for Homeopathy op mijn rug. Er was geen volkstoeeloop te verwachten en mijn voetstappen in de sneeuw zouden dra smelten.

En toch.

Er is iets intrinsiek heilzaams aan uit het dagelijkse leven stappen. Bijna alles wat iemand onderneemt dat niet tot zijn dagelijks leven behoort, maakt het groter en interessanter. Het wordt daardoor bijna de voornaamste daad die men kan stellen. Kunstenaars hebben het altijd al gedaan en zij hebben de toestemming van de gemeenschap. Het wordt van hen niet alleen getolereerd, het wordt van hen verwacht want het is hun taak het leven uit te vergroten, het voorop te lopen en van commentaar te voorzien. Zij moeten de weg tonen en daarvoor moet men buitenstaander zijn. Om een overzicht te hebben moet men afstand nemen. Om zichzelf te kennen mag men niet afgeleid worden. Om aan

zichzelf uitdrukking te geven moet men ruimte scheppen.

Ik geloof dat ik met al die dingen bezig was terwijl ik met enkele vriendinnen en collega's in het besneeuwde woud verloren liep. Wij overnachtten in lege hotelletjes in eigen land, liepen over ongebruikte spoorwegbruggen, in de schuine zonnestralen door de witte bomen. We staken de autoweg over, dat symbool van de razernij van de automens met zijn godgeklagd kabaal op weg naar tijdsverlies. Wij stonden stil om ademloos te staren naar de sublieme schoonheid van een wereld in enkel witte en lichtgrijze tinten met bepoederde grashalmen tegen een onbestaande horizon. Hemel en aarde waren samengesmeed in een toonbeeld van volmaaktheid. En wij, gezegend om daarin te mogen verdwalen.

De Walk in België verliep alle verhoudingen en bovenstaande bedenkingen in acht genomen eigenlijk prettig. In Limburg gaf het mij de kans om met uitgeweken vrienden een stapdag door

te brengen en bij te praten. Tot mijn verbazing bleken lokale bewoners, die ons aanspraken of zelfs een lift gaven met homeopathie vertrouwd. En wie het geproefd heeft, kent zijn kracht. In een winkeltje waar we fruit en noten kochten, steunde de Turkse winkelier onze actie. Hij verzekerde er ons van dat zijn kinderen enkel natuurlijke geneesmiddelen kregen en niet gevaccineerd waren. Zonder hem uit te leggen wat homeopathie was en niet was, verbaasde het ons in deze contreien zoveel gezond verstand te vinden. Dit sterkte ons in de overtuiging dat de wending naar een holistische gezondheidszorg vanuit de basis moet en zal komen. Op één ellendige regendag na, gelukkig in het gezelschap van een blijmoedige collega, was Limburg, zelfs in het diepst van de winter, stemmig.

In Oost-Vlaanderen lieten we ons met de boot vanuit Hemiksem vervoeren, kwestie van de provincie Antwerpen

niet over te slaan. Zo'n dingen doet men anders nooit: in Antwerpen de tram nemen naar Hemiksem, daar de GR opgaan en met de boot de Schelde oversteken. We waren met een stuk of vijf, het was koud en zonnig. Gewiegd worden op het water met de wind die in de wangen bijt en het haar in de ogen blaast, het spel van zonlicht op de kabbelende golfjes: allemaal puur genot. Geen groter contrast te bedenken met een autorit!

Na tien minuten stonden we aan de andere oever in een totaal ander landschap.

Rivieren zijn magisch. Ze zuigen ons naar hen toe, willen ons ontvangen en omarmen. Onze ogen ontspannen op het water, ons hele wezen bedaart.

We zouden nooit een kans voorbij mogen laten gaan om bootje te varen.

In Oost-Vlaanderen was ik op vertrouwd terrein. Hier had ik zo vaak en zo veel gewandeld de voorbije veertig jaar. Dit voelde als thuis. Bij de organisatie van België-in-de-winter hadden we er rekening mee gehouden dat het weer spelbreker kon zijn. Omdat ons landje maar een voorschoot groot is, kon ik

HIER HAD IK ZO VAAK EN ZO VEEL
GEWANDELD DE VOORBIJE VEERTIG
JAAR. DIT VOELDE ALS THUIS.

op ieder ogenblik op de trein stappen naar huis en een traject een paar dagen opschorten. Het is nooit nodig geweest. Koude januariwind sneed in het gezicht tijdens het stappen. Hete soep verwarmde de innerlijke mens wanneer we een halte maakten.

En op weg naar de kust begon het te sneeuwen.

OOSTENDE EINDSTATION

Omdat de Walk niet enkel een hoger doel diende maar ook aangenaam diende te zijn, had ik Oostende ingepland in mijn traject in West-Vlaanderen. In Oostende geboren, kon ik er als jong meisje niet snel genoeg weggkomen. Provo woedde in Amsterdam en kwam overgewaaid naar Antwerpen, en dat was zo dicht als ik bij het epicentrum van de gebeurtenissen kon geraken in negentienhonderd achtezestig. Ik was zestien. Pas veel later heb ik ontdekt dat er gewone mensen zijn en Oostendenaars. Ik had altijd gedacht dat het aan mijn familie lag

dat vermakelijke zegswijzen weer in mijn herinnering bracht. M'hen vuuf joengers en 't zien oal méjsjes, katsje mien, katsje joen, of de verbuiging van bakdoen: bakendoenie, bajedoet, baten-doenie enzovoort. Ook altijd vermakelijk zijn 'aangespoelden' die proberen 'nee' en 'ja' te verbuigen.

De lezer werd in een voorwoord gewaarschuwd: "Oostends staat stijf van woorden die in het taalgebruik van anderen nodeloos hard klinken. Een vriendelijk gesprek kan daardoor gemakkelijk overkomen als een scheld-

partij." Maar ook: "Oostendenaars zijn praatvaardig en welbespraakt en bovendien grofgebekt. De taal is rauw en ruw..."

Lang gedacht dat dit enkel mijn familie was...

Mijn Antwerpse schoonfamilie, die in het begin met lachsalvo's of met afgrijzen reageerde

OOSTENDENAARS
ZIJN PRAAT-
VAARDIG EN
WELBESPRAAKT
EN BOVENDIEN
GROFGEBEKT

met haar talrijke excentrieke trekjes, maar afgezien daarvan is het ook een kenmerk van de inwoners. Een aantal bekende stadsgenoten hebben hun reputatie te danken aan hun onconventionele, passionele creativiteit en hun lak aan geplogenheden, gecombineerd met een apart gevoel voor humor.

Tijdens de Walk had ik een boekje op de kop getikt met de titel 'Oostends voor beginners en aangespoelden'

op mijn uitdrukkingen, toen al in Algemeen Beschaafd Nederlands, omdat iedereen beweerde geen West-Vlaams te verstaan, leerde me die echter snel af. Daar kreeg ik later spijt van omdat er voor woorden als 'truntn', 'kiezig', 'moosjhn', 'tsjooln' of 'jeunn' bijvoorbeeld (het spijt mij, niet-West-Vlaming, er blijven nu eenmaal poorten gesloten voor wie de taal niet beheerst) geen synoniemen bestaan, terwijl de hande-

lingen of eigenschappen wel bestaan. Het is er nu de plaats niet voor maar ik mag me graag vermeien in filosofische beschouwingen over het vraagstuk of fenomenen waar geen woorden voor zijn überhaupt wel bestaan. En of ze dat ook doen wanneer één van de twee in een dialoog het woord kent en de ander niet.

Mijn jongste broer en ik zijn de enigen van de vijf kinderen die in Oostende geboren zijn en hij is de enige die er ook is blijven wonen terwijl wij landinwaarts trokken. Maar ik heb nog altijd zeewater in de aders.

Oostende: dat is natuurlijk ook de zee. Een nooit gepubliceerd boek van me droeg de titel 'Iedereen mag naar zee' in een vlaag van (toen nieuwe) mildheid geschreven. Voorheen was de zee van mij, dat was het verschil.

Wij brachten als kind ieder vrij moment tussen april en oktober door op het strand. Mijn moeder huurde zo'n houten cabine waarin we al onze spul-

len konden opbergen: het onmisbare zeil tegen de wind, de houten hamer met de vierkante kop die erbij hoorde om het vast te kloppen, de handdoeken, zwembroeken, emmers en schoppen, visnetten, schelpen en niet te vergeten: de binnenbanden en luchtmatrassen. Er was een houten bank en een klap-tafeltje in de cabine maar ik herinner me niet dat wij er ooit iets gegeten of gedronken hebben. Daar deden wij zo niet aan, geloof ik. Mijn moeder kocht Berlijnse bollen met abrikozenconfituur als er een venter langskwam, of een ijsje. Waarschijnlijk kon ik toen ook al langer dan een uur zonder drinken, iets wat tegenwoordig afhankelijk van het milieu als een onverantwoord gezondheidsrisico beschouwd wordt of als een prestatie. Want, zoals de presentator bij 35 °C op de Gentse Feesten zei: "Mag ik iedereen vragen voor mijn en uw gezondheid, zoveel mogelijk te drinken?"

Het had wat mijn moeder betreft niets met gierigheid of morele overwegingen te maken, ook daar werd niet merkbaar aan gedaan. Wij kinderen kregen in de regel alles wat we vroegen. Op snoep stond geen maat of beperking, iets wat ik met graagte aan mijn kinderen en kleinkinderen vertel, want zij begrepen natuurlijk al als kleuter hoe onverantwoord dat was. Ik herinner me nog dat

IK BEN VERZOT OP APOTHEKERSSMAKEN EN -GEUREN, IETS VAN HEEL VROEGER ALLICHT

we van die bijna lichtgevende oranje Colibrilimonade kregen van het winkeltje op de dijk, en ook nog de opperste smaaksensatie, later nog door weinig geëvenaard, althans op culinair gebied, van mijn eerste flesje tonic, met de toen nog doordringende smaak van kinine.

Ik ben verzot op apothekerssmaken en -geuren, iets van heel vroeger allicht.

Mijn twee jaar oudere broer en ik speelden in het zand, liepen de zee in en uit, sprongen in de golven als jonge honden, speelden jokari, verstoppertje, stonden op ons hoofd, vingen garnalen en krabben, verkochten papieren bloemen in een eeuwige speeltijd onder een altijd zonnige hemel op een eindeloos uitgestrekt domein zonder gevaren, een eeuwige vakantie. Met één voet op het land en één voet in de zee.

Mijn moeder leerde ons de zee kennen, zoals een vogel haar jongen leert vliegen. Ze waarschuwde ons voor de stromingen en de eb, wat wij het 'afgaan' van de zee noemden (tegenover het 'aankomen'). We moesten ver genoeg van de mosselbanken blijven want daar was mijn grote zus bijna verdronken in een draaikolk. Ieder jaar verdronken er toeristen tijdens de vakantiemaanden. Het hoorde er zo'n beetje bij. Dan zagen wij zich een grote cirkel mensen vormen op het strand en we wisten dat er in het midden een drenkeling werd gereani-

meerd. Meestal vruchteloos. Toeristen kenden de stromingen noch het afgaan van het water.

Kwallen waren dan weer niet gevaarlijk. Ieder jaar in juni hadden we wel een paar kwallenbeten en we maalden er niet om. Als het in juli warmer werd, hielden ze zich dieper in het water op. Was het echter een koud voorjaar geweest, dan was het ook in juli prijs. Er was eens zo'n zomer, ik moet een jaar of negen geweest zijn, waarin de toeristen zoveel kwallenbeten opliepen dat er lange rijen stonden aan te schuiven voor de geïmproviseerde EHBO-post in een houten barak op het strand. Daar kon je gratis een zalfje krijgen voor de ergste branderige pijn. Vooral het oneindig lange aanschuiven weet ik me nog voor de geest te halen en dat ik het daarvan

zo warm kreeg in die blakende namiddagzon, dat ik meteen, met zalf en al weer de zee inliep om te gaan zwemmen. Een kwartier later stond ik met een paar nieuwe kwallenbeten aan te schuiven.

Oostende is de enige stad die ik ken waar reusachtige passagiersschepen de stad in glijden. Achter het stationsgebouw beweegt zo'n mastodont, waar honderden reizigers over de relingen hangen en zwaaien, het land in. Voorbijgangers stoppen om naar hen te kijken en vanop het dek kijkt men naar de toeschouwers. En men zwaait naar elkaar,

iets onbedwingbaars tussen varenden en vastelanders.

De treinsporen eindigen in Oostende, net zoals het land eindigt bij de zee. Oostende is een eindstation en dat heeft iets bijzonders. Een trein doen stoppen in een doorgaand station is kinderspel maar honderden tonnen staal tot stilstand doen komen op enkele decimeters van de buffers is geen klein bier.

Toen ik kind was en te jong voor de romantiek van het reizen (wij werden bij

HET AANKOMEN EN
HET VERTREKKEN,
DAAR GING HET
OM IN HET LEVEN.
EN HET ZWERVEN
TUSSEN DE TWEE.

familie afgeleverd wanneer de ouders op reis gingen), had het station al een onweerstaanbare aantrekkingskracht op mij. Vaak ging ik er rondhangen of in de cafetaria zitten. De zwervers die er verbleven en iedere nacht weer na sluitingstijd van de wachtzaal op straat werden gezet, trokken mij aan.

En alle mensen die weggingen. Of terugkwamen.

Die ergens naartoe waren geweest.

Die iets anders hadden gezien.

Die iets hadden meegemaakt.

Het aankomen en het vertrekken, daar ging het om in het leven. En het zwerfen tussen de twee.

Bijna alle plaatsen in Oostende zijn filmisch aantrekkelijk: iets wat menig regisseur is opgevallen. Natuurlijk is er de zee, de dijk met gele tegels en de Koninklijke Gaanderijen, die voor fotogenieke beelden zorgen, maar er is ook de rommel en de lelijkheid van in een soort delirium opgetrokken monsterlijke flatgebouwen op plaatsen waar vroeger de hele stad volgebouwd was met prachtige herenhuizen. Er zijn stijlvolle tavernes of brasserieën maar veel kans dat je in typische lokale stijl bediend wordt door een ober met rubberen laarzen aan of met een paarse neus en een zo nauw wit vest dat de knopen er bijna vanaf springen. Wat men ook doet, het is altijd een persiflage van de echte wereld. Het huiselijk grapje met mijn kinderen was dat we af en toe dingen deden zoals de 'echte mensen', terwijl de huisstijl op zijn Oostends was. Misschien zien sommige bezoekers enkel de mooie gebouwen; de stad slooft zich tegenwoordig uit om een cultureel imago op te bouwen. Ze zien dan niet dat de Gaanderijen godgeklaagd verwaarloosd zijn, dat hele stukken beton en pleister uit plafond en muren zijn losgekomen, dat de tegels gaten vertonen en als men niet snel tot

handelen overgaat er geen restaureren meer aan zal zijn. Zowel nieuw als oud wordt verwaarloosd en aan zijn lot overgelaten. Ik die dacht dat ik alleen was! Een Oostendenaar maakt zich niet al te veel illusies over openbare diensten en beleid. Men maakt er gebruik van, zoveel men kan, maar realiseert zich dat het een schijnvertoning is. Daar kan men sinds Ensor niet meer naast, en het verhinderde hem ook niet van de stad te houden. Het is een beetje zoals met een lelijke hond, je ziet ze overal, het wekt iets teder, weldadigs op te houden van iets lelijks.

Toen ik op weg was naar Oostende, in mijn eentje, werd ik opgebeld door een journalist die mij wat vragen wou stellen. Wat ie deed. Dat heette een interview en er zou een fotograaf langskomen in de late namiddag. Net op tijd haalde ik het hotel om af te laden, een warme soep te drinken in de bar beneden en op hem te wachten. Later in de week stond ik breeduit over een halve pagina in de krant, met het verhaal van 'Een vrouw die met de Walk for Homeopathy haar geboortestad aandeed'. Daarmee was ik opgenomen in de lijst van beroemde Oostendenaars!

Wandelen is... uit de comfortzone

Omdat je onderweg geheel gebrek hebt aan comfort omdat eten en drinken niet op tijd komen, het slecht weer is, de etappe naar het vooropgestelde doel langer is dan prettig en er allerlei pijntjes opdoemen, lijkt stappen vooral afzien, een vrijwillig opzoeken van ontberingen. Het wonderlijke is dat je al stappend niet desondanks gelukkig bent maar net daardoor. Want wat op ontbering lijkt is de ware vrijheid, een boterham, een frisse slok water, een mals grasplaatsje om in de zon te rusten.

ENMAAL PIONIER, ALTIJD PIONIER

Als afsluiter voor de Walketappe in België hadden we een fuif gepland. De deelnemers zouden net zoals in Nederland een affiche krijgen met de kop van Hahnemann gemaakt van de fotootjes van de steunpilaren van de homeopathie in België, een bloemetje en een speech. Die klonk als volgt:

Toen Satish Kumar enkele decennia geleden zijn Walk voor de vrede ondernam - en daarvoor van India naar Moskou, Londen, Parijs en Washington stapte - werd het niet ineens vrede op aarde. Omdat Charles Eisenstein

Het is - met andere woorden - niet omdat ik een 'Walk for Homeopathy' onderneem, dat homeopathie plots algemeen erkend en beschikbaar wordt. Zo realistisch moet men wel zijn. Niettemin wil ik me door deze voorbeelden laten inspireren, met hen geloven dat dergelijke acties zinvol zijn, een bijdrage leveren aan het grote pakket welwillendheid dat daarmee gecreëerd wordt en een tegengewicht biedt voor het grote pakket angst en geweld. Met hen en vele anderen hoop ik dat daardoor de wereld een prettiger plaats kan worden en ik oriënteer me op hun lichtpunten in deze duistere tijden.

HOMEOPATEN ZIJN
NOESTE WERKERS,
DIE VOORAL DOOR
IDEALISME GEMO-
TIVEERD WORDEN

De Walk in België verliep in hartje winter, door sneeuw-landschappen, aan zee en in de bossen, langs vrienden en kennissen. De koude werd vergeten door de verblindende schoonheid van ijs en sneeuw en rijm; en door de warmte van mensen die mij gunstig gezind zijn en mijn symbolische

'Sacred Economics' schreef, veranderde ons economisch model van kunstmatige schaarste en competitie niet plots in een paradigma van geven en overvloed. Omdat Lynn Mc Taggart in haar boek 'The Bond' wetenschappelijk aantoonde dat mensen op verbinding en coöperatie gericht zijn, houdt de angst en het wantrouwen tegenover de vermeende ander niet op. Hoe aanstekelijk Moeder Amma's vrijgevigheid ook werkt, toch gaat niet de hele wereld daarom over van krijg- in geefmodus.

actie begrijpen. Zij weten dat ik doe wat mijn innerlijke stem mij gebiedt te doen en dat iedereen opgeroepen wordt het zijne te doen. Dat dit onze gave aan de wereld is. Iedereen is van betekenis, is belangrijk, is met elkaar verbonden met onzichtbare draden en alles wat we doen is van invloed op alles, gezien en ongezien, geweten en ongeweten. Het effect van de vleugelslag van een vlinder in New York, die hier een tornado kan veroorzaken, daar hebt u vast al van gehoord.

Bij deze gelegenheid waarbij de aanwezigen ook de afwezigen vertegenwoordigen, zou ik de Belgische homeopaten willen eren. Er zijn er veel en ze werken hard. Zonder veel ophef of gedruis want dat ligt zo niet in hun aard. Daar hebben ze geen tijd voor, ze hebben patiënten om voor te zorgen en er is altijd nog zoveel te leren en te lezen. Voor homeopathie kiezen vraagt al een moedige en vastberaden ingesteldheid. Homeopathie blijven uitoefenen, doorzettingsvermogen en beginselvastheid. Homeopaten zijn noeste werkers, die vooral door idealisme gemotiveerd worden want vooralsnog zijn de andere beloningen schaars. Maar... ik werk eraan.

In afwachting van het respect en de waardering die homeopaten toekomen, wil ik de aanwezigen in de bloemetjes zetten, symbolisch voor alle hardwerkende en toegewijde homeopaten die het allemaal verdienen.

Zoals we in Nederland de steunpilaren van de homeopathie samengebracht hebben in een poster van Hahnemann, hebben we dit ook voor de Belgische homeopaten gedaan. Het is een eerbetoon aan mensen die al twintig, misschien dertig jaar en meer de homeopathie uitgedragen en verspreid hebben, ze levendig gehouden en ze onderwezen. Ondanks de onderlinge stijlverschillen kunnen we elkaar allemaal vinden in Hahnemanns beginselen en dat is onze gemeenschappelijke bindende factor.

Wij zijn ook bijzonder dankbaar dat er zo royaal gedoneerd werd om de Walk for Homeopathy te steunen. Zoals aangekondigd zal de som die overblijft na aftrek van de onkosten voor verplaatsing en verblijf, overgemaakt worden aan een Homeopathisch Goed Doel. Deze maand is dat HHA^{viii}, "Homeopathy for Health in Africa", het project van Jeremy Sherr^x in Tanzania. De totaalsom die ik morgen aan hem zal kunnen overhandigen in Berlijn is 2050 euro. Iedereen heel hartelijk dank.

De Walk gaat verder in Duitsland en zal de volgende donaties overmaken aan 'Homeopaten zonder Grenzen'.

In Nederland lanceerde ik de vraag of iemand de vlag voor de Walk wou overnemen, zodat de gedachte niet ophoudt wanneer ik vertrek. Tot mijn grote vreugde kwamen er vier vrijwilligers, die nu de fakkel levendig houden en morgen hun tweede Walk for Homeopathy in Nederland gaan lopen. Als er iemand is die de vlag in België van mij wil overnemen....

Meer dan u allemaal een glas aanbieden en samen klinken had ik eigenlijk niet meer in petto. Het is mijn overtuiging dat mensen graag samenwerken en graag samen feesten. Dat eerste doen we vaak genoeg, dat tweede zelden. Dus ik zou zeggen: santé en ambiance!

De opkomst was dunnetjes, de muziek nochtans uitstekend. De dansers kwamen helemaal aan hun trekken. Ik probeerde niet teveel te denken aan al de mensen die zouden komen en het dan toch lieten afweten.

België was volbracht. We ademden nog. Als we onze ogen dicht deden en aandachtig onze gevoelens peilden was alles welbeschouwd in orde. We moesten onze stormen zien te overleven, dat was het voornaamste. De Walk in België dansten we de nacht in, morgen nam ik de trein naar Duitsland.

EN INTUÏTIEVE MOET ZIJN MOND HOUDEN

Voor iedere homeopaat die mij uitgenodigd had, bracht ik geschenken mee. Het is niet netjes om met lege handen te komen. Dus kreeg iedereen een boekje 'Homeopathy is Everywhere', en zijn simillimum^x. In homeopathische kringen wordt dit door velen beschouwd als de heilige graal. Homeopaten zoeken er onvermoeibaar naar bij hun patiënten omwille van de belofte van een totale transformatie. Als ze dit voor hun ogen zien ontvouwen, weten ze weer waarom ze zoveel moeite en tijd investeren in dit schijnbaar ondankbare beroep. En iedereen hoopt ooit het simillimum voor zichzelf te krijgen. Eigenaardig genoeg ken ik nogal wat homeopaten die dit nooit hebben mogen ervaren. Ze hebben dan vaak de collega's met de grootste reputatie geconsulteerd, zijn naar andere continenten gevlogen, hebben er een fortuin betaald en zijn niet met het juiste middel thuisgekomen. En dan kom ik langs, vrolijk bewarend dat ik hun simillimum bij heb, het opgevraagd heb vooraleer ik hen ontmoette en het gratis aan hen wil schenken. De reactie is er vaak een van initiële vreugde omwille van dit wonder, gemengd met een scepsis die hen

behoedt voor ontgoocheling, de meest normale reactie. Homeopaten zijn ook normale mensen, ergens. In hun hart voelen ze de onmiddellijke waarheid en een fractie van een seconde later komen de gedachten roet in het eten strooien en de persoon tot de orde roepen. Eerst zien en dan geloven. Gedachten vertrouwen het weten niet.

Mij is het een vreugde dit middel te kunnen en mogen doorgeven omdat het altijd mijn vurigste wens is geweest om mensen uit hun lijden te verlossen. Zelfs als de achterliggende reden een verlangen is zelf verlost te worden, doet dit niets af aan mijn oprechte verlangen. Het prettigst is dan ook wanneer mensen met blijdschap en opluchting reageren: eindelijk!

Maar vaak krijg ik ook een vriendelijke, beleefde reactie die eigenlijk betekent: dat zal wel.... De blik dwaalt af, in de verte zoekt men naar een uitweg. Een beetje pijnlijke situatie waarin men niet te diep wil ingaan op het feit dat ik mezelf wat inbeeld. Misschien koesteren ze wel sympathie voor mij maar niet voor deze dwaling. De meeste mensen geloven in inspanning, hard werken en loon naar werk; zo ben ik ook altijd geweest.

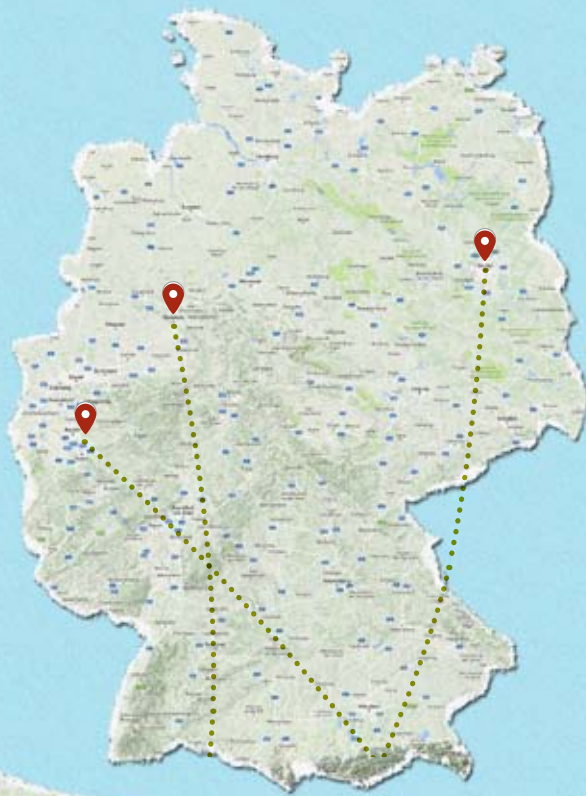

Duitsland

“Aude sapere”

- S. Hahnemann -

Eerste etappe

Tweede etappe

Derde etappe

